

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Pavel Vaníček

**Faktory ovlivňující míru pravicového
extrémismu v ČR po roce 1989**

Bakalářská práce

Praha 2011

Autor práce: **Pavel Vaníček**

Vedoucí práce: **PhDr. Charvát Jan, Ph.D.**

Oponent práce:

Datum obhajoby: . . **2011**

Hodnocení:

Bibliografický záznam

VANÍČEK, Pavel. *Faktory ovlivňující míru pravicového extrémismu v ČR po roce 1989*. Praha, 2011. 77 s. Bakalářská práce (Bc.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut politologických studií. Katedra politologie. Vedoucí bakalářské práce PhDr. Charvát Jan, Ph.D.

Anotace (Abstrakt)

Bakalářská práce „Faktory ovlivňující míru pravicového extrémismu v ČR po roce 1989“ pojednává odbornou, ale zároveň čtivou, formou jak o pravicovém extrémismu obecně, o jeho historickém vývoji a jednotlivých ideologiích, tak konkrétně o situaci krajní pravice u nás po listopadu 1989, tak i o jeho příčinách a s tím souvisejících řešení, jak pravicový extrémismus dle zjištění autora v co největší míře eliminovat.

Je zajímavé a poučné se dozvědět o tom, jak se západní společnost v době modernizace, tedy zejména v devatenáctém století, proměňovala a jaké dopady tato epocha měla na lidské myšlení a sebeuvědomování. V jaké myšlenkové proudy tato emancipace vyústila a jaký vliv to všechno mělo na světové dějiny. Počínaje nacionalismem, ze kterého vyústily fašismus a následně nacismus, a neofašismem a neonacismem prozatím konče.

Všechny tyto jevy měly přirozeně po Sametové revoluci značný vliv i na konstituování naší novodobé extrémní pravice. Zmíněné jevy ovšem nepřicházejí jen tak samy od sebe. Vždy jsou více či méně něčím podmíněny. A právě i těmito podněcujícími, respektive zmírňujícími, faktory se práce zabývá. Stejně jako návrhy na pozitivní řešení problematiky krajní pravice, které jsou rozebírány v kapitole poslední.

Práce jistě dobře poslouží nejen případným odborným a praktickým účelům, ale i všem, kdo si v případě problematiky pravicového extrémismu budou chtít rozšířit své obzory.

Abstract

Diploma thesis „The Elements Influencing the Degree of the Right-Wing Extremism in the Czech Republic after 1989“ deals both with the general right-wing extremism, with its historical development and his particular ideologies, and concretely with the situation in the Czech Republic after the Velvet Revolution and with his reasons, as well, and with it related solutions, how the right-wing extremism utmost to eliminate.

It is interesting and edifying to get knowledge of, how in the period of modernizing, also especially in the nineteenth century, the western society commuted itself and what impacts this epoch had upon the human thinking and self-awaking. What trains of thought this emancipation ended in and what influence this all had upon the world history. Starting with the nationalism, that had been the cause of the fascism and consequently of the Nazism, and ending with the neofascism and neo-Nazism.

After the year 1989 all these phenomenons had naturally marked impact upon the formation of the modern Czech extreme right, as well. Of course, the mentioned phenomenons are not coming just by themselves. They are always, more or less, conditioned on something. And rightly these conditioning, let us say understating, elements the work is dealing with, too. As well as with the suggestions of positive solution of the problem of extreme right that are analyzing in the final section.

Sure this thesis will stand well not only contingent skilled and practical purposes, but all, who want to extend their knowledge in case of the right-wing extremism, in good stead.

Klíčová slova

Extrémismus, ultrapravice, nacionalismus, rasismus, fašismus, neonacismus, Skinheads, Sládek, Dělnická strana, nepřizpůsobiví, faktory, prevence.

Keywords

Extremism, extreme right, nationalism, racism, fascism, neo-Nazism, Skinheads, Sládek, „Workmen’s Party”, inadaptable people, elements, prevention.

Rozsah práce: 119 158 znaků.

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla použita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne: 18.5.2011

Pavel Vaníček

Poděkování

Na tomto místě bych v první řadě rád poděkoval svému vedoucímu bakalářské práce, panu doktorovi Charvátovi, za jeho důležité rady a čas, který mé práci věnoval.

Mé poděkování také patří panu pplk. JUDr. Dušanu Fouskovi, který ochotně odpověděl na mé dotazy vztahující se k tématu mého „výzkumu“.

Zapomenout ovšem nemohu ani na tři nejmenované členy Dělnické strany sociální spravedlnosti, kteří mi též svými názory na téma krajní pravice velmi pomohli.

Teze bakalářské diplomové práce

Pavel Vaníček
IPS FSV UK
1.6.2010

vedoucí práce: PhDr. Charvát Jan, Ph.D.
(pracovní) název: **Faktory ovlivňující míru pravicového extrémismu v České republice**

Výběr tématu

Chtěl jsem si pro svou práci vybrat téma, které je aktuální a zároveň pochází z blízkého prostředí. A právě pravicový extrémismus je také u nás v Česku téma stále aktuálnější, což jistě vnímá více lidí.

Taková je realita, ale těžko můžeme tento fenomén nějak hodnotit, aniž bychom se pokusili dobrat jeho širším okolnostem. A právě zkoumání těchto okolností je pro mne asi hlavní motivací se tímto tématem zabývat v bakalářské práci. Vyrůstá-li u nás pravicový extrémismus, čím to je? Jaké faktory ho naopak utlumují a jak je lze případně využít? Nejsem jistě první, kdo se odpověďmi na tyto otázky bude zabývat. Nic méně je určitě klíčové dobře znát ony příčiny pravicového extrémismu, a to nejen u nás.

Na základě dostupné literatury, oficiálních dokumentů týkajících se dané problematiky, ale i rozhovorů s různými odborníky se ve své práci pokusím na výše položené otázky co nejlépe odpovědět.

Osnova:

1. Úvod do problematiky pravicového extrémismu
 - stručný popis a historický vývoj obecně
2. Situace u nás po roce 1989
 - stručný vývoj různých pravicově-extremistických skupin a jejich aktivit
3. Míra pravicového extrémismu od roku 1989
 - faktory, které onu míru během této doby ovlivňovaly; stěžejní část
4. Popis hlavních jevů podporujících pravicový extrémismus
 - stěžejní část
5. Momenty, které pravicový extrémismus naopak utlumují
 - stěžejní část
6. Nástin možných řešení na základě předchozích zjištění
 - jak by měl stát postupovat, aby napětí ve společnosti snižoval
7. Závěr
 - shrnutí a odpověď na výzkumnou otázku

Předpokládané zdroje - hlavní:

1. Mareš, M. (2003): Pravicový extremismus a radikalismus v ČR. Brno: Barrister & Principal.
2. Fiala, P. (1998): Politický extremismus a radikalismus v České republice. Brno: Masarykova univerzita.
3. Charvát, J. (2007): Současný politický extremismus a radikalismus. Praha: Portál.
4. Web Ministerstva vnitra ČR - Dokumenty - Extremismus
[<http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/dokument/index.html#extrem>]

- vedlejší:

1. Fredrickson, M. G. (2003): Rasismus - stručná historie. Praha: BB art.
2. O'Sullivan, N. (2002): Fašismus. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK).

Obsah

ÚVOD.....	10.
1. ÚVOD DO PROBLEMATIKY PRAVICOVÉHO EXTRÉMISMU	12.
1.1 <i>Pojem pravicový extrémismus a radikalismus</i>	<i>12.</i>
1.2 <i>Jednotlivé ideologie</i>	<i>14.</i>
1.2.1 <i>Nacionalismus</i>	<i>15.</i>
1.2.2 <i>Rasismus.....</i>	<i>19.</i>
1.2.3 <i>Fašismus.....</i>	<i>22.</i>
1.2.4 <i>Nacismus</i>	<i>24.</i>
1.2.5 <i>Neofašismus</i>	<i>25.</i>
1.2.6 <i>Neonacismus</i>	<i>26.</i>
1.2.7 <i>Ultrapravicový populismus</i>	<i>29.</i>
1.3 <i>Významné krajně pravicové subkultury</i>	<i>30.</i>
1.3.1 <i>Skinheads</i>	<i>31.</i>
1.3.2 <i>Hooligans</i>	<i>32.</i>
1.3.3 <i>Nacionálně socialistický black metal a nazi-punk</i>	<i>32.</i>
2. PRAVICOVÝ EXTRÉMISMUS V ČESKÉ REPUBLICE PO ROCE 1989 A JEHO MÍRA.....	34.
2.1 <i>Struktura.....</i>	<i>34.</i>
2.2 <i>Míra.....</i>	<i>43.</i>
3. FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ MÍRU PRAVICOVÉHO EXTRÉMISMU U NÁS PO ROCE 1989.....	49.
3.1 <i>Faktory posilující pravicový extrémismus</i>	<i>51.</i>
3.2 <i>Faktory oslabující pravicový extrémismus</i>	<i>56.</i>
4. NÁVRHY NA POZITIVNÍ ŘEŠENÍ PROBLEMATIKY.....	58.
ZÁVĚR.....	62.
SUMMARY	64.
POUŽITÁ LITERATURA.....	65.
SEZNAM PŘÍLOH.....	67.
PŘÍLOHY	68.

Úvod

Námět své bakalářské práce, Faktory ovlivňující míru pravicového extrémismu v ČR po roce 1989, jsem si zvolil proto, že toto téma se, nejen u nás, zdá být stále aktuálnější. Kromě toho se poslední dobou některými aspekty pravicového extrémismu zabývám.

Těžko však můžeme tento fenomén nějak hodnotit, aniž bychom se pokusili dobrat jeho širším okolnostem. Nacionalismus, fašismus, nacismus, rasismus ani neonacismus či neofašismus se nevyvinuly jen tak sami od sebe a to je důležité si uvědomit. Je třeba porozumět příčinám a souvislostem týkajících se těchto jevů. Jedině tak můžeme co nejlépe určit a eliminovat ony aspekty určující míru pravicového extrémismu, respektive podporovat ty, které tuto míru naopak snižují. A právě zkoumání těchto okolností je pro mne asi hlavním úkolem v této práci.

Vzrůstá-li u nás míra pravicového extrémismu, čím to je? Jaké faktory ho naopak utlumují a jak je lze případně využít? Nejsem jistě první, kdo se odpověďmi na tyto otázky bude zabývat. Na základě dostupné literatury a oficiálních dokumentů týkajících se dané problematiky (viz Použitá literatura), ale i třeba rozhovorů s příslušníky odborné i laické veřejnosti se ve své práci pokusím na výše položené otázky co nejpřesněji odpovědět.

Odpovědí se samozřejmě nabízí více. Je hnacím motorem výše zmíněných ideologií lidská přirozenost a s ní třeba spojená určitá xenofobie a neochota k toleranci odlišných kultur? Či ona možná přirozenost spočívá v nelibosti soužití s příslušníky jiných etnik a ras? Lze případně tento „přirozený stav“ nějak ovlivnit? Nebo se jedná o důsledek určité „mocenské kampaně“, kdy vládnoucí činitelé v zájmu zachování či posílení své moci diskriminují kupříkladu cizí národnosti, a to ať negativně nebo pozitivně? Nemůže být také příčinou fakt, že hodnoty a zvyklosti některých národů a kultur stojí zkrátka v protikladu k hodnotám a zvyklostem národů a kultur druhých, a tím pádem se pak dominující národnost v dané oblasti snaží tu menšinovou potlačit? Zcela jistě důvodů bude více a to nejspíše i v rámci České republiky.

Samozřejmě na téma pravicového extrémismu a radikalismu dnes vyšla řada titulů (viz Použitá literatura), ale co se současného stavu zkoumání odpovědí na výše zmíněné otázky týče, nikdo se tím doposud seriózně nezabýval. V tomto ohledu je tedy má práce docela průkopnická.

Nejdříve si tedy povíme obecně-historicky o pravicovém extrémismu a potom se již budeme plně věnovat situaci na našem území. V době globalizujícího se světa

nemůžeme totiž brát v potaz okolnosti zkoumaného fenoménu pouze v rámci našich hranic. Zprvu si stručně zmapujeme české extrémistické organizace a vůbec vývoj v tomto ohledu a v dalších kapitolách budeme právě zjišťovat ony momenty zvyšující, respektive snižující, míru pravicového extrémismu. Na závěr se na základě předchozích zjištění pokusím nastítnit možná řešení, jak účinně pravicový extrémismus a radikalismus eliminovat.

Věřím, že čtení této práce čtenáři nenáročnou formou poněkud rozšíří obzory a že mé dílo přispěje k vyššímu povědomí o faktorech, jež především v naší zemi ovlivňují míru pravicového extrémismu. Pokud bych tím náhodou také, byť nepatrně, přispěl k úspěšnému řešení problematiky, daleko by to již převyšovalo mé původní cíle...

1. Úvod do problematiky pravicového extrémismu

1.1 Pojem pravicový extrémismus a radikalismus

Než se do vysvětlování a rozebírání pravicového extrémismu pustíme, je důležité si nejprve objasnit správný význam samotného sousloví „pravicový extrémismus a radikalismus“.

Vezmeme to od prostřed a začneme u pojmu „extrémismus“. Termín je odvozen od slova „extrém“, které je latinského původu, a znamená „nejvzdálenější“ nebo „nejkrajnější“. Z toho důvodu jsou tímto slovem označovány subjekty a názory nacházející se na pomyslné pravolevé politické ose nejdále od středu.[Charvát 2007: 9] Hovoříme tedy o extrémní levici a pravici. Ale musíme si uvědomit, že je to vždy bráno z pozice místního aktuálního vládnoucího režimu. Těžko bude například v Severní Koreji komunistická strana považována za extrémní. Stejně jako dejme tomu v 18. století byl extrémistou ten, kdo zastával dnes pro nás samozřejmou liberální demokracii [Charvát 2007: 12]. Lze tedy říci, že jako extrémistické jsou nazývány strany a činnosti, které se snaží bojovat proti stávajícímu režimu, který chtějí nahradit vlastní ideologií. Obecná definice tohoto výrazu ovšem neexistuje a i to přispívá k tomu, že se běžně zaměňuje právě s dalším zmíněným pojmem a sice „radikalismus“.[Charvát 2007: 9] I z tohoto důvodu vědci s tímto pojmem neradi pracují. Samozřejmě, pro potřeby například policie, která výraz extrémismus asi nejvíce používá, je plně dostačující, jelikož policisté nehledí na konkrétní ideologii, nýbrž na porušování zákona.[Charvát 2007: 11] Důležité je také si uvědomit, že „extrémistický“ je označení exonymické, tedy že je užíváno jednostranně, „zvenčí“, a samotní „extrémističtí aktéři“ se tomuto oslovení vzhledem k jeho negativní předpojatosti zpravidla brání a raději kolikrát působí pod „falešnou identitou“ [Charvát 2007: 13]. Tyto negativní konotace mají na svědomí, že pojem „extrémismus“ lze jen stěží použít deskriptivně, tedy k objektivnímu popisu nějakého jevu, ale je užíván spíše normativně, jako negativní hodnocení konkrétních skupin či jednotlivců [Fiala 1998: 7]. I když faktem je, že toto tvrzení platí především v německém jazykovém prostoru a mimo jiné také u nás, kde to je zapříčiněno především historickou zkušeností, oproti třeba angličtině a francouzštině, kde mají spojení „pravicový“ a „levicový extrémismus“ skutečně hlavně onen deskriptivní význam v rámci vymezení subjektů na politickém spektru [Fiala 1998: 10]. Termín „extrémní“ bývá často též nahrazován slovem „krajní“. Teoreticky se jedná o jedno a to samé, ale přízvisko „krajní pravice“ (nebo levice) neevokuje ono záporné

hodnocení, a je proto komunikováno zpravidla v souvislosti s politickými stranami. Kdežto pro různá hnutí a skupiny se setkáváme spíše právě s označením jako „extrémní“ (levice/pravice). Krajní strany bývají také označovány jako „antisystémové“ pro jejich záporný postoj k demokratickému zřízení.[Fiala 1998: 11]

Termín radikalismus je také odvozen z latiny, konkrétně od slova „radix“, což v češtině znamená „kořen“. Radikální je tedy takový subjekt nebo iniciativa, která chce cíle dosáhnout radikálně, respektive od kořene, neboli tím, že „to vezme“ kompletně od základů (politického systému).[Charvát 2007: 10] Jak tedy vidíme, slovo „radikální“ označuje určitý způsob změny, a je tak odlišně od pojmu „extrémní“, které představuje názorovou vzdálenost od politického středu, popřípadě jiné převládající ideologie. Především média a novináři, a tím pádem i širší veřejnost, ale oba pojmy často zaměňují.

Existuje ale ještě jiná klasifikace pojmů extrémní a radikální. Vzhledem k tomu jak s oběma pojmy pracují právě sdělovací prostředky, a tím pádem i širší veřejnost, setkáváme se i s definováním, že za „radikální“ je považován takový politický postoj, který nemá v úmyslu nějak měnit či nahrazovat současný (demokratický) režim, což na základě tohoto vysvětlení o subjektech s přídomkem „extrémistický“ říci nelze.[Fiala 1998: 11]

A konečně se dostáváme k tomu, kde se vlastně vzalo a co znamená označení „pravicový“. Za původem rozdělení na pravici a levici se musíme vrátit do konce osmnáctého století, kdy probíhala francouzská revoluce. V Paříži roku 1789 poprvé zasedly Generální stavy, tedy nejen panovník s církví a šlechtou, ale i třetí stav – sílící střední třída obyvatelstva (měšťané). Tento třetí, „republikánský“, stav seděl z pohledu krále po jeho levici, kdežto výše zmíněná aristokracie, která byla království věrna, měla místo po jeho pravici. Můžeme tedy říci, že napravo byli konzervativci, zastávající tradiční hodnoty, a nalevo liberálové, požadující omezení moci státu a prosazení základních lidských práv a svobod. Pokud se nyní díváte a říkáte si, že liberálové jsou přeci také napravo, je to zcela namístě. V průběhu devatenáctého století se totiž mobilizoval další „stav“ a tím bylo dělnictvo. S tím souvisela také komunistická ideologie, která ohrožovala jak konzervativce, tak liberály. Liberálové a konzervativci se tak raději začali sbližovat v zájmu obrany proti společnému ideovému nepříteli – komunismu. Proto ve dvacátém století již bylo zažité vnímat liberalismus a konzervatismus jako pravicové směry, oproti socialismu, popřípadě komunismu, jež ztělesňovaly levici.[Charvát 2007: 14-15] „Pravicový“ tedy znamená ctící tradiční

hodnoty, jako jsou rodina, církve a stát, a zároveň v rámci mezí co největší lidskou svobodu. (Samozřejmě každý prvek do různé míry, podle toho, jestli se jedná o liberály nebo konzervativce.)

Je-li zmiňována „extrémní pravice“, nebo též „ultrapravice“, je tím obvykle namysli někdo, kdo prosazuje silný a národní stát, ale v takové míře, která již pro (demokratický) režim není přijatelná. Patří sem tedy fašisté, nacisté a příslušníci příbuzných ideologií a směrů [Charvát 2007: 16].

1.2 Jednotlivé ideologie

Než si řekneme znaky a vývoj konkrétních extrémně pravicových směrů, zmíním se nejprve krátce o tom, co vůbec vznik a rozšíření těchto ideologií zapříčinilo.

Víceméně až do Francouzské revoluce platilo v křesťanské Evropě, že jediný vládce je Bůh, jenž na jednotlivých územích vykonává svou moc prostřednictvím panovníků. Na moci se ještě podílela církev a šlechta, ale jinak drtivá většina (obyčejných) lidí se politického života neúčastnila a tento stav považovali za samozřejmost. V devatenáctém století s příchodem průmyslové revoluce a nástupem kapitalismu se ovšem situace začala pomalu ale jistě měnit. Dosavadní struktury již nebyly schopny adekvátně reagovat na nové potřeby lidu. Pokrok, který sebou tato doba nesla, také zapříčinil to, že lidé se mohli vzdělávat, a tím si uvědomovali své možnosti lepšího života a i překážky, které mu stojí v cestě, jako náboženství a absolutní monarchie. Začal se nám tak formovat nově uvědomělý lid, který si již nechtěl nechat líbit omezující nařízení shora. Velká část lidu se chtěla najednou podílet na rozhodování o svém osudu. A to se naplno projevilo právě onou Francouzskou revolucí na konci osmnáctého století.[Charvát 2007: 22-24]

Byl to důležitý moment pro aplikování politického stylu, který můžeme nazvat jako „omezený“. Tento styl, který většina evropských myslitelů již od období renesance propagovala, je odvozen od čtyř hlavních znaků klasického státu. Jako jakýsi opak tohoto omezeného stylu se ovšem posléze rozvinul styl nazývaný „aktivistický“, který již nebyl založen toliko na státech, jako na ideových hnutích, pro něž hranice států nebyly určující. Abychom co nejjednodušeji pochopili hlavní rozdíly mezi těmito dvěma politickými styly, popíšeme si je právě na základě oněch čtyřech hlavních

charakteristikách klasického státu. Za prvé, v klasickém státě je to zákon, jenž tvoří „pouto společnosti“. Oproti tomu v novém aktivistickém stylu je základem určitý cíl a ideologie k němu vedoucí. Druhý rozdíl spočívá ve striktním oddělení veřejného a soukromého života v případě stylu omezeného a kolektivistickým pojetím života se všezahrnující totální politikou státu u stylu aktivistického. Za další, v klasickém státě je prioritou zabránit různými mechanismy možnému zneužití moci. To v případě aktivistického stylu neplatí. Je-li výkon moci v souladu s danou ideologií, nevádí, že se třeba poruší ústava a zákony. A konečně za čtvrté, na rozdíl od stylu omezeného, ten aktivistický nepovažuje hranice státu, které vznikaly historickým vývojem, za přirozené a správné. Vnímá je spíše jako překážku k uskutečnění jednotného ideologického územního celku.[O'Sullivan 1995: 39-43]

Původní feudální systém také předpokládal to, že zlo a hříchy jsou přirozenou součástí lidí na tomto světě. Tento postulat kritizoval Jean-Jacques Rousseau (1712-1778) a tvrdil, že člověk se rodí nevinný a kazí ho až společnost a její poměry. To znamenalo, že pokud by se nám podařilo změnit tu zkaženou společnost, dosáhli bychom „ráje“ již na tomto světě a nikoli až po smrti, jak vykládá křesťanská víra. Tím pádem nedojdeme „osobního spasení“ prostřednictvím „individuální konverze, osvícení nebo milosti“, nýbrž celospolečenskou změnou.[Charvát 2007: 23-24]

Za další, tento nově uvědomělý lid si mimo jiné uvědomuje svou národní sounáležitost. Nikoli toliko na základě etnickém (vzhled), ale z hlediska společného jazyka, historie, zvyků a území. A právě jednotný národní stát se stane jedním z cílů velké části novodobé společnosti [Charvát 2007: 24]. Dosavadní státní útvary totiž často neodpovídaly národnímu uspořádání, jelikož se jedná především o výsledky válek a panovnických sňatků [Charvát 2007: 22]. Rousseau také přišel s fenoménem „všeobecné vůle“, jež jedině prý dokáže poznat dobro a dosáhnout ho [Charvát 2007: 24].

1.2.1 Nacionalismus

Můžeme říci, že nacionalismus je součástí všech extrémně pravicových směrů, ale objevuje se i na opačném pólu politického spektra. Proto se mu tedy budeme nyní věnovat trochu podrobněji než v případě směrů dalších [Charvát 2007: 29].

Slovo nacionalismus je latinského původu a jeho kořenem je „natio“, neboli národ, ale různé jazyky mu často vtiskly trochu odlišné významy. Pojďme si proto tento

problém stručně ujasnit. Například angličtina od 18. století chápala jako jeden národ ty, kteří žijí pod společným panovníkem a řídí se společnými zákony. Oproti tomu v jazyce německém je národ pojat na základě společné kultury, jazyka a historie.[Hroch 2009: 16] Počátkem 20. století došli badatelé k názoru, že se jen těžko najde společná charakteristika pro všechny pospolitosti považující se za národ. Uchytilo se nakonec rozlišení pocházející z německého prostoru na „státní národ“ a „kulturní národ“.[Hroch 2009: 18] Nicméně se ještě objevilo několik dalších výkladů slova „národ“ a jedno z mála, které všeobecně zaujalo, pochází od K. W. Deutsche, amerického politologa narozeného a studujícího v Čechách, který národ chápal jako „skupinu, jejíž příslušníci jsou schopni spolu navzájem komunikovat snáze, komplexněji a intenzivněji než s příslušníky jiných skupin“. Takováto komunikační sounáležitost tvoří základ pro společnou národní kulturu a uvědomění.[Hroch 2009: 25]

Od toho se také odvíjí různá podoba a projevoování nacionalismu, ideologie, která si za hlavní cíl klade etablování suverénního národního státu, kde kolektivní národní zájem bude nadřazen potřebám jednotlivce. Hans Kohn, americký politolog pocházející z Čech, rozlišoval dvojí nacionalismus. První, tzv. „pokrokový“ (liberální), který se vyvinul v západní Evropě, především z liberálních myšlenek v Anglii a demokratického ohlasu opět revoluce ve Francii. V opozici vůči němu stojí tzv. „reakční“ (spíše konzervativní) nacionalismus, který je prý „iracionální, mytologický a autoritativní“ a pochází z německého výkladu slova národ. Kohn dále tvrdí, že v západní Evropě se vytvořily státní útvary, které mají politické hranice totožné s těmi národními. Společenskou pospolitost tmelil boj za práva a svobodu. Naproti tomu na východě se nacionalismus generoval skrze odmítání cizích vlivů a vlastní historickou mytologii, za což do velké míry mohla tamní existence velkých mnohonárodnostních absolutistických říší jako Habsburská monarchie, Rusko či Osmanská říše.[Hroch 2009: 22-23]

Podle Arnošta Gellnera můžeme však obecně říci, že nacionalismus se rozmohl z důvodu potřeby lidí, kteří byli v průběhu modernizace příchodem do měst vykořeněni z tradiční (venkovské) společnosti, se identifikovat k nějakému celku. Právě šíření jednotného jazyka a kultury jim umožňovalo s ostatními kolem sebe běžně komunikovat a sdílet společné hodnoty.[Gellner 1997: 9]

V padesátých letech proslula tzv. „diachronní diferenciací hodnocení nacionalismu“, kdy např. podle E. H. Carra byl do roku 1789 (Francouzská revoluce) nacionalismus záležitostí intelektuálů, ve druhé fázi, od roku 1780, se národní hnutí

demokratizovalo a stalo se tvořivým faktorem a ve třetí fázi se socializovalo a vytvořilo si onen „agresivní vztah k okolí“ [Hroch 2009: 32].

Právě v důsledku tohoto nacionalismu devatenáctého a počátku dvacátého století vypukly obě tragické světové války [Charvát 2007: 31]. Po té první, prohrané, se v Německu zrodila snad nejextrémnější možná forma nacionalismu, který již nebyl definován z hlediska společné kultury ani jazyka, nýbrž na základě společné krve. Jazyk i kulturu mohou národnostní menšiny přijmout, ale krev nikoli. Tato doktrína byla podporována údajnou zejména kulturní nadřazeností určité rasy, respektive určitého etnika, k čemuž mimo jiné posloužila desinterpretace německého filosofa Johanna Herdera¹. [Charvát 2007: 35-36] To již koresponduje s rasismem. V druhé polovině dvacátého století byl nacionalismus spíše viděn mimo starý kontinent, v boji proti koloniální nadvládě, a v Evropě se ve své agresivnější podobě začal posléze projevat v případech separatistických hnutí v Severním Irsku, v Baskicku, na Korsice či v rámci Jugoslávie [Charvát 2007: 31].

Zde je namístě také vysvětlit další pojem spojený s nacionalismem a tím je **šovinismus**. Jedná se o již výše naznačenou extrémní podobu nacionalismu, kdy na základě čistě objektivní jedinečnosti určitého národa (popř. rasy), a tím i faktu, že národy jsou různé, vzniká demagogická představa, že daný národ je nadřazen všem ostatním. Existence takového národa se pak stává „nejvyšším smyslem bytí“ a stojí za něj bojovat až do skonání. [Charvát 2007: 39]

V poslední době se diskutuje o tom, jestli by se za nacionalismus neměla označovat pouze ona jeho negativní podoba, tedy „národní egoismus“. Německý historik Otto Dann pro kladné projevy nacionalismu, jako je například láska k vlasti (tedy k teritoriu, nikoli k etniku), doporučuje užívat nejlépe termínu „patriotismus“. [Hroch 2009: 33] Třeba Anthony Smith patří ale k těm, kteří tvrdí, že národní identita je jen jednou z identit, které se v rámci nacionalismu mohou vzájemně kombinovat. Patří mezi ně kromě té národní (etnické) identita regionální, náboženská či třídní. Budoucnost má nejspíš pojem „belonging“, respektive „Zugehörigkeit“, tedy „vědomí přináležitosti“ (k nějakému nadosobnímu celku). Je to objektivní fakt, který „k

¹ Johann Gottfried von Herder (1744-1803) byl německý romantický nacionalista. Tvrdil, že každý národ je jiný a má svého vlastního specifického „ducha“, který se projevuje především v jeho folkloru. Tohoto ducha je prý třeba chránit před cizími vlivy, aby národ jako takový neupadal. Nacisté ale Herderovy myšlenky zneužili a to, že národy jsou různé, pojali tak, že některé musí být tím pádem obecně lepší a jiné horší. [Charvát 2007: 35]

ničemu nezavazuje a nemůže být morálně hodnocen, ale je zároveň předpokladem existence každé skupiny, tedy i národa“.[Hroch 2009: 37-40]

Samozřejmě při analyzování národa a nacionalismu se těžko vyhneme zkoumání národa z historického hlediska. I ti, kteří považují národ za produkt nacionalismu, se musí ptát, kde onen nacionalismus vznikl, nechtějí-li se spokojit pouze s tím, že to je jen politika. A. Smith, ačkoliv to nebylo obecně přijato, shrnul teorie vzniku národa do pěti paradigmat. Prvním z nich je „primordialistické“ paradigma, které prosazoval zejména antropolog C. Geertz. Dle tohoto směru je národ vymezen jazykem, teritoriem či náboženstvím. Díky těmto myšlenkám se rozvinul výzkum etnicity. Druhé paradigma je „perennialistické“. Sem patří autoři, kteří odvozují národ od dlouhého historického vývoje. Hlavním zastáncem je zde J. Armstrong. Tento pohled na problematiku svedl pozornost na neudržitelnost prezentialistického² chápání národa. Dalším ze Smithových paradigmat bylo nazváno „postmodernistické“ a to se snaží definovat nacionalismus jinak a v jiných rovinách. Vliv historického vývoje na konstituování národů nepovažují za podstatný. Tento směr je reprezentován například M. Billigem. Jako čtvrtá skupina názorů jsou popsáni „modernisté“, kteří převažují. Národ se dle nich vyvinul vlivem modernizace (industrializace) a občanské participace. Tato čtyři paradigmata se ale prý nezabývají právě historickým předpokladem národa, a tak páté paradigma je kategorie, kterou vymyslel sám Smith a nazval ji „ethnosymbolismem“. I když, jak jsem zmiňoval výše, existují k tomuto rozdělení určité výhrady, jako například to, že zástupci jednotlivých paradigmat se většinou při svém bádání neobejdou bez myšlenek jednoho nebo více dalších Smithových paradigmat, rozhodně přispělo k lepšímu orientování se v těch přemnoho, někdy zbytečně rádoby originálních, teoriích o vzniku národa a nacionalismu. To, ke které koncepci se daný badatel přikloní, je v naprosté většině případů dáno tím, na jaký aspekt vytváření národa dá hlavní důraz. Těžko může při formování národa popřít vliv minulosti, jazyka a etnicity, modernizace, emocí a identity a zájmového rozporu, protože národotvorný proces nebyl zdaleka vždy harmonický, ale provázeli jej konflikty o moc, soupeření mezi regiony a další.[Hroch 2009: 40-45]

Každopádně, jak jsem již výše naznačil, hrozba nacionalismu tkví ve spojování se s kolektivem proti svobodám jednotlivce - prakticky v nadřazování národních zájmů nade vše ostatní, což vede i ke globálním konfliktům [Hroch 2009: 32].

² „prezentialistický“ – jev naší doby

1.2.2 Rasismus

Nejdříve opět trochu etymologie. Jak patrně, základem termínu rasismus je slovo „rasa“ (anglicky „race“ > „racism“). Z toho vyplývá, že rasismus se váže k různým lidským rasám - tedy europoidní (běloši), negroidní (černoši), mongoloidní („žlutí“) a australoidní. Ovšem i v odborné sféře se setkáváme s tím, že pojmenování rasismus bývá užíváno i v případě etnických skupin, etnik a dokonce i národů, a může tak, podle mě nesprávně, jeho význam sklouznout k onomu šovinismu. Samotný pojem rasismus vznikl ve třicátých letech dvacátého století jako označení pro takové pronásledování jednoho etnika druhým, kterého se v té době poprvé dopouštěli nacisté v Německu vůči Židům na základě Norimberských zákonů z roku 1935. Ale to rozhodně neznámá, že by se rasismus skutkově nenaplňoval již daleko dříve.[Fredrickson 2003: 16-18] Z dnešního pohledu se tedy jedná o extrémně pravicovou ideologii.

Ale jak se tedy ten rasismus konkrétně projevuje? V podstatě se jedná o odpor jedné / vlastní rasy, (etnika nebo národa) vůči ostatním a diskriminační chování z toho vyplývající. Onen „odpor“ často vychází z pocitu vlastní nadřazenosti a opírá se o etnicko kulturní vlastnosti vrozené, tedy ty, které nelze změnit ani odstranit.[Fredrickson 2003: 15-18] Francouzský sociolog Taguieff rasismus rozdělil na dva typy, a sice na „využívající“ a „vyhlazující“. První kategorie bývá též nazývána „zahrnující“, jelikož povoluje koexistenci „cizího elementu“ v rámci dané společnosti, ale pouze omezenou přísnou hierarchií a segregací.[Fredrickson 2003: 20-21] Sem řadíme apartheid v Jižní Africe ve druhé polovině minulého století, kdy tamní původní černošské obyvatelstvo bylo potomky bělošských kolonizátorů diskriminováno a nesměli například volně migrovat a mít rodiny s příslušníky bílé rasy [Fredrickson 2003: 16]. Druhý typ, též nazýván „vyklučující“, zastává názor, že obě skupiny obyvatel spolu zkrátka žít vůbec nemohou. Zde je typickým příkladem holocaust.[Fredrickson 2003: 20-21]

Zde bych rád zmínil termín **antisemitismus**. Jedná se o specifickou formu rasismu, konkrétně o nenávisť vůči jak Židům z hlediska národnostního, tak i vůči židům z hlediska náboženského. Formální i neformální diskriminace tohoto etnika se v Evropě vyskytuje již od středověku. Vrcholem pak byla ona institucionalizovaná podoba antisemitismu v polovině dvacátého století, systematické vyhlazování Židů nacisty, zvané holocaust.[Charvát 2007: 43]

Další fenomén, který by se měl v souvislosti s rasismem uvést, je **xenofobie**. Část slova „fobie“ zpravidla označuje strach z něčeho a v případě zmíněné xenofobie

jde o strach z neznámého, cizího. Jedná se často o „strach“ na základě různých, ať už „oprávněných“ nebo neoprávněných, předsudků, který v rasovém či etnickém případě bývá předpokladem právě rasismu [Fredrickson 2003: 18].

Ale zpět k vývoji samotného rasismu. Projevy nesnášenlivosti mezi některými skupinami lidí provázejí lidstvo snad od počátku. Otázkou ale je, od kdy se tato nesnášenlivost odvolává na odlišný původ člověka. V rámci pravěkých kmenů to těžko připadá v úvahu (pomineme-li údajné vyhlazení neandrtálců, což byli jednak „jiní lidé“ a především toto vyhubení nemohlo probíhat nějak systematicky organizovaně a už vůbec ne promyšleně). Poté tu máme starověké říše. Zde proti sobě samozřejmě jednotlivé „národy“ bojovali organizovaně. To ale neznamená, že to bylo pro odlišný etnicitu. Šlo čistě o obranu půdy na obživu a o expanzivní tendence vládců těchto říší. Na porobených územích buď byla, nebo nebyla, původní kultura tolerována. To ale většinou nesouviselo s nějakými sympatiemi vůči tamnímu obyvatelstvu jako spíše s charakterem a určitou politickou strategií. I když právě v tomto období by se již jistý „rasismus“, alespoň podle mě, pozorovat nechal. Konkrétně právě v případě Židů v Egyptě či křesťanů v Římské říši.

Tím ale narážím na to, že případně ve starověku a ve středověku fungoval tento „rasismus“ nikoliv ve vztahu k lidskému původu, ale k náboženské víře. **„Biologický rasismus“** byl v té době totiž v Evropě i v rozporu s náboženským učením, které hlásalo, že křesťanství je pro každého a ti, co ho přijmou, jsou si před bohem rovni. Muslimové a židé nebyli tedy z křesťanského pohledu rovnoprávní. Čili i onen antisemitismus, který v moderní době, jak víme, přerostl do biologické podoby a který tu byl již od pozdního středověku, byl výhradně náboženského charakteru.[Charvát 2007: 52]

S příchodem novověku a s kolonizací amerického kontinentu nastal ovšem problém, jestli tamní divoši jsou vůbec lidé, tedy Boží stvoření. Byly názory, že jsou to bytosti bez rozumu a jejich pokřesťanstění lze tedy provést jen násilně. Se zotročováním černochů to však už bylo údajně jasné. Podle Bible jim ztmavla kůže proto, že byli prokleti k otroctví. Takže i když se příslušníci černošského obyvatelstva začali obracet na křesťanskou víru, tvrzení, že křesťané by neměli být zotročováni, jim nepomohla. Na tomto případě již můžeme s určitostí říci, že byl někdo diskriminován na základě svého původu – své rasy.[Charvát 2007: 52-53]

Během osvícenství v osmnáctém století doznaly také přírodní vědy značného pokroku a klasifikace lidí na základě náboženské mytologie přestávala být relevantní.

Bohužel to ale neznamenalo, že by si od té doby byli lidé rovni. Naopak, takzvaný „**vědecký rasismus**“ zkoumal lidské rasy z hlediska „objektivních“ empirických vlastností. Výsledky měly být nezpochybnitelné. Vždyť odkud jsou tedy rozdíly mezi příslušníky lidského druhu, když ne od Boha? Ptali se osvícenští myslitelé. Odpověď zněla: Jsou od přírody, a tím i neměnné. Do té doby, když byl někdo dejme tomu judaista a konvertoval ke křesťanství, měl v Evropě stejná práva jako většinová společnost. Ale nyní například černoši svůj „osud“ nemohli ovlivnit, protože těžko mohli změnit třeba barvu pleti. Nutno ale podotknout, že tyto empirické výzkumy nebyly zdaleka vždy objektivní. Spíše se jednalo o (ne špatně myšlenou) snahu vědců najít důkazy pro svou „pravdu“, která rozhodně nebyla univerzální.[Charvát 2007: 54-55]

Jedním z nejvýznamnějších vědců zabývajících se rasismem v devatenáctém století byl Francouz J. A. Gobineau, jehož stěžejní dílo se jmenuje „Esej o nerovnosti lidských ras“. Staré říše a národy prý zanikly proto, že krev jejich tvůrců byla smíšena s krví zástupců nižších ras. Vyšší rasa tím přišla o svou výjimečnost a podlehla barbarům. Na základě toho Gobineau viděl budoucnost své doby pesimisticky, jelikož čistá rasa měla být dávno ztracena. Lidské rasy rozdělil na bílou, černou a žlutou, přičemž ta bílá (arijská) je ostatním údajně nadřazena.[Gobineau 1942: 37-48] Tyto teze měla podporovat i nová Darwinova teorie přirozeného výběru, kdy přežije jen nejsilnější, tedy nejlepší. O Darwina se opírala i další antropologická „kapacita“ té doby, Angličan žijící v Německu, H. S. Chamberlain. Ten s Gobineauem souhlasil až na to, že již čisté rasy nelze dosáhnout. Tvrdil, že zavedením přísné rasové hygieny lze nadřazenou rasu opět očistit. Přesně na tom stavěl i Adolf Hitler. Naopak Židé prý představují rasu nejnižší, která likviduje naši civilizaci. Musíme si uvědomit, že tyto myšlenky byly tehdy v Evropě víceméně přijímány a významně napomohly nacistům k moci. Mimo to legitimizovali kolonizaci mimoevropských území, kdy vyspělí běloši považovali za svou povinnost „pomoci“ zaostalým společnostem a civilizovat je.[Charvát 2007: 55-57]

Po americké občanské válce vznikla ve Spojených státech roku 1866 rasistická organizace „**Ku-klux-klan**“. Její členové prosazovali striktní rasovou segregaci a vystupovali proti potomkům otroků a přistěhovalcům, a proto byla v roce 1877 zakázána. Roku 1915 se však hnutí reorganizovalo a násilně vystupovalo jak proti černochům, tak proti imigrantům z Evropy i z Asie. Ku-klux-klan tajně existuje dodnes. Svolávají se v bílých kostýmech u hořícího kříže.[Gousseff 1996: 1542-1543]

Po hrůzách, které přinesla druhá světová válka a zejména nacistický režim, většina vědců jakékoliv biologické teorie lidských ras odmítala. Těžko se dala zpochybnit různost (nikoliv nerovnost) jednotlivých etnik a podobně, a tak mezi těmi „badateli“, kteří na tomto zdiskreditovaném tématu měli potřebu nadále stavět, se uchytil termín „**kulturní rasismus**“. Ten vychází z toho, že různé rasy, etnika či národy mají zakořeněné své odlišné zvyky a kulturu, která není vždy slučitelná s kulturou druhé skupiny. Vzhledem k tomuto vysvětlení se již není prý třeba odvolávat na odlišnost biologickou. Tento přístup je aktuální zvláště v místech, kde kromě majoritní společnosti žijí také kulturně odlišné menšiny, jako například Turci v Německu, Arabové ve Francii a v Nizozemí, Pákistánci v Anglii, Afričané v Itálii, ale také Romové v Česku, na Slovensku nebo v Maďarsku.[Charvát 2007: 60]

S tím také úzce souvisí pojem „**racionalismus**“. Za racialisty se označují ti, kteří tvrdí, že různé lidské společnosti mají onu hluboce zažitou kulturu, ale nepovažují kvůli tomu žádné etnikum za nadřazené či podřazené. „Pouze“ jsou pro to, aby žili striktně odděleně, a bylo tak zachováno jedinečné kulturní dědictví každého etnika a národa.[Charvát 2007: 60]

1.2.3 Fašismus

Původ pojmenování této ideologie spočívá v latinském výrazu „fascis“, což znamená svazek prutů. Tento svazek prutů nosil ve starověkém Římě lektor před konzuly jako výraz jejich pravomoci. V devatenáctém století se z toho stal symbol síly spočívající v jednotě (podobně jako pověst o Svatoplukovi, když svým třem synům na základě prutů vysvětloval princip síly). Slovo „fascio“ se také začalo používat jako volné označení nějaké politické skupiny. Poprvé ho ve svém názvu měli revoluční socialisté na Sicílii v devadesátých letech devatenáctého století.[O'Sullivan 1995: 215-216] Od té doby bývá skloňováno zpravidla ve vztahu k nějakému revolučnímu uskupení. Sama ikona fašismu Benito Mussolini stála v čele milánské fascio. Tyto revoluční skupiny, označující se jako „fasci“, se v roce 1915 spojily (rok, kdy Itálie během první světové války přešla na stranu Dohody) a vytvořily jedno celonárodní hnutí s názvem „Fasci d'Azione rivoluzionaria“ (Skupiny pro revoluční činnost). Po válce Mussolini obnovil původní milánskou fascio, ale pojmenoval ji „Fasci (italiani) di combattimento“. Ta měla spolu s dalšími za cíl vytvořit opozici hlavně vůči vládě a králi, jelikož prý okrádají Itálii o „plody jejího válečného vítězství“.[O'Sullivan 1995:

215-216] V roce 1921 se Mussoliniho organizace přetransformovala na politickou stranu „Partito nazionale fascista“, aby se o rok později takzvaným pochodem na Řím dostala k moci v celém státě. Od roku 1926 pak byla v Itálii oficiálně zavedena fašistická diktatura s vládou jedné strany.[Charvát 2007: 65]

Jak tedy fašismus definovat? Vlastně jde o produkt pozvolného propojování nacionalismu (respektive šovinismu) a rasismu. Pakliže jsou lidé různí, potom „logicky“ někteří mají větší nadání vládnout než ostatní, kteří musí být ovládnuti. Na základě této ideje se uplatňoval „vůdcovský princip“ a „odmítání demokratických postupů“.[Charvát 2007: 63]

Poměrně velkou oblibu si fašistický režim také získal díky svému boji proti další rozmáhající se aktivistické ideologii, a sice komunismu. Komunismus totiž hlásal rovnost všech lidí a internacionalismus, což bylo jak v rozporu s fašistickou ideou o hierarchickém uspořádání společnosti, tak i v rozporu s fašisty protěžovaným nacionalismem, a navíc v čele komunismu měla stát spousta Židů. Přitom ale paradoxně i socialismus byl jedním ze základů samotného fašismu. Jak jinak motivovat masy než hlásáním sociální spravedlnosti (nezaměňovat s rovností) a samozřejmě deklarováním národní výjimečnosti? Fašismus odmítá materialismus, který v očích jeho protagonistů představuje jak marxismus, tak liberalismus, tak i samotná demokracie. Mussolini chtěl kolektivistický a totalitní stát. Mimochodem pojem „totalitní“ pochází právě od „Duceho“, který tímto slovem fašistický režim označoval. Kromě toho k vzestupu tohoto (ale i nacistickému) režimu přirozeně pomohla nestabilita a vyčerpanost demokratických zemí po první světové válce a posléze též hospodářská krize. Fašismus také přišel s novým „politicko-ekonomickým systémem“ – korporativismem. Namísto nejednotných a zastaralých politických stran měla být země spravována v podobě jednotlivých profesních korporací (něco jako středověké cechy). Samozřejmě to měla být jen jakási podpora vůdce, protože Mussolini vládl samostatně. Co se týče antisemitismu, tak tomu v Itálii příliš pšenka nekvetla. Na Hitlerův popud sice byly později přijaty rasové zákony, ale byly uplatňovány poněkud „vlažně“.[Charvát 2007: 64-66]

Kromě nacistického Německa se fašismus stal vzorem i pro Salazarův režim v Portugalsku, Frankovu vládu ve Španělsku, ale například ovlivnil i režim J. D. Peróna v Argentině [Charvát 2007: 66-67].

1.2.4 Nacismus

Termín „nacismus“ vznikl v meziválečném Německu, a sice ze sousloví „národní socialismus“. Už to leccos napovídá o jeho ideologickém zařazení, které ovšem, jak si zanedlouho povíme, není zcela jednoznačné. Svým způsobem nacismus z fašismu vychází, a mohlo by se tedy říci, že je to jistá jeho odnož. Nacismus, podobně jako fašismus, také staví na nacionalismu, odmítání demokracie ve prospěch diktatury, na rasismu, na agresivní zahraniční politice a též na antikomunismu. Ve srovnání s fašismem však více prosazuje rasismus (zejména antisemitismus) a důležitou roli hrají v nacismu mýty. Kdežto pro fašismus je zase typičtější „zbožštění“ státu a větší nacionalismus. Je však poněkud zavádějící řadit nacismus čistě ke krajní pravici. Tato ideologie totiž dokázala propojit prvky konzervatismu se sociálně revolučním nadšením (především mladých lidí) a s odmítáním kapitalismu jako takového. Po tom, co Hitler získal absolutní moc v zemi, začal ale ony ultralevicové prvky režimu potlačovat a prosazoval „velkokapitalismus“, který byl ale do velké míry centrálně plánovaný. To vedlo mnoho badatelů ke klasifikaci nacismu jakožto nikoliv krajně levicové, nýbrž právě ultrapravicové ideologie.[Charvát 2007: 68-70]

První hnutí, které bychom mohli označit jako nacistické, vzniklo v Německu v roce 1919 a jednalo se o „Deutsche Arbeiterpartei“ (Německá dělnická strana). V jejím čele stál Anton Drexler a Adolf Hitler zde měl na starosti propagandu. V roce 1920 se název strany změnil na známou NSDAP (Národně socialistickou německou dělnickou stranu), kterou od následujícího roku vedl sám Hitler. Po neúspěšném „pivním puči“, o který se v Bavorsku roku 1923 Hitler pokusil, inspirován Mussoliniho pochodem na Řím, byl na rok uvězněn. Během té doby sepsal „bibli nacismu“ „Mein Kampf“ (Můj boj). Poté se Hitler rozhodl moc ve státě převzít legální cestou.[Charvát 2007: 67-68] Ve své straně však měl dvoje ozbrojené jednotky. Jednak „útočné oddělení“ SA a druhou složkou byly známé „ochranné oddíly“ SS, určené primárně na ochranu samotného vůdce. S pomocí nacistické propagandy a vrcholící ekonomické krize ve třicátých letech se NSDAP podařilo roku 1932 vyhrát volby a Hitler se stal německým kancléřem. Následně zde byl legálním způsobem vytvořen systém jedné strany, v jehož čele byl vůdce (Führer). Jelikož v oddílech SA byly soustředěny zejména revoluční levicové složky strany, bylo SA roku 1934 během tzv. noci dlouhých nožů zlikvidováno. Jak jsem již uváděl, o rok později byly přijaty „Norimberské zákony“, které pro tamní Židy znamenaly hlavně ztrátu německého občanství a zákaz smíšených manželství. Po celé zemi odstartovaly pogromy vůči Židům, které vyvrcholily roku

1938 tzv. křišťálovou nocí (pojmenování dle střepů z rozbitých výloh židovských obchodů). Jak známo, netrvalo dlouho a nacisté rozpoutali druhou světovou válku, v jejímž závěru Adolf Hitler spáchal sebevraždu.[Charvát 2007: 68]

Po válce byl nacismus celosvětově odsouzen jako „zločinná ideologie“ a jeho propagace je v Evropě zakázána [Charvát 2007: 68]. Musíme si uvědomit, že, jako všechny ideologie, byli původně nacističtí protagonisté o své pravdě skutečně a upřímně přesvědčeni a to, co dělali, dělali ve jménu dobra [Besancon 2000: 25].

1.2.5 Neofašismus

Pojem „neofašismus“ zahrnuje fašistická uskupení, jež vznikla v době po druhé světové válce. Často se ale aktivity těchto skupin překrývají s neonacismem nebo tzv. „ultrapracvicovým populismem“³. Jejich cílem je navazovat na politiku Mussoliniho, Salazara⁴, Pinocheta⁵ a dalších. V případě Čech se pak jedná především o Radolu Gajdu a jeho Národní obec fašistickou⁶. Ze současníků pak jmenujme například Le Pena⁷ z Francie či Jörga Haidera⁸ z Rakouska. Nežádka jsou neofašisté napojeni na křesťanské fundamentalisty („fundamentálně“ = vážně, ortodoxně, spojujíc s tím svůj smysl života – pozn. autora) a dalšími nacionálně konzervativními subjekty.[Charvát 2007: 74]

Na rozdíl od původního fašismu neofašisté otevřeně nehlásají totalitu ani násilí. Demokracii ale kritizují pro „nepružnost parlamentního systému“ a „politické korupční aféry“. Neofašisté chtějí „silný, zdravý a nezávislý národ“. Vystupují proto jak proti nadnárodním organizacím (zejména politickým a ekonomickým), tak proti imigraci (především ze zaostalejších zemí).

³ Viz kapitola „Ultrapracvicový populismus“.

⁴ Antonio de Oliviera Salazar – vůdce portugalského polofašistického režimu v letech 1926 až 1968 [Bateman 2000: 288].

⁵ Gen. Augusto Pinochet Ugarte – představitel chilské vojenské fašistické diktatury v letech 1973 až 1990 [Bateman 2000: 122].

⁶ Radola Gajda (vl. jm. Rudolf Geidl [Kvaček 2002: 239]) – vůdce Národní obce fašistické, přední organizace tohoto typu v Československu ve třicátých letech [Kvaček 2002: 124].

⁷ Jean-Marie Le Pen – od roku 1972 byl předsedou krajně pravicové francouzské strany „Front National“ (jedna z nejsilnějších v zemi), dále byl francouzským poslancem i poslancem Evropského parlamentu [BBC 2002].

⁸ Jörg Haider – dlouholetý (do roku 2000) představitel rakouské krajně pravicové „Strany svobodných“ (FPÖ). Po roce 2000 tato strana ve vládě, kde však Haider nebyl, „proslula“ extrémistickými výroky o Třetí říši apod. Posledních devět let života byl také guvernérem Korutan. Zahynul při autonehodě, v roce 2008.[Pavec 2008]

Demokracie by prý měla být nahrazena efektivnějším zřízením, jelikož politické strany těžko mohou odrážet vůli lidu. Fašistický model přichází s tzv. „stavovstvím“, přičemž, jak již bylo uvedeno v kapitole o fašismu, by se jednalo o jakýsi korporativismus, kdy stát bude fungovat na „široké a jednotné základně občanů“. Rasismus neofašisté neodůvodňují biologií, nýbrž kulturní neslučitelností. Neofašistům se samozřejmě také nelíbí současná amerikanizace kultury a, co se nenávisti vůči komunismu týče, tak jeho prvky shledávají i u stran socialistického typu.[Charvát 2007: 75-76]

Oproti neonacistům, kteří upřednostňují hlavně „podzemní“ boj, neofašisté více usilují o politickou moc. Dále propagují nacionalismus, kdežto neonacisté si zakládají na sjednocování bílé rasy. Ve srovnání s ultrapravicovými populisty zase neschvalují demokratický systém. Na symbolice si nijak zvlášť nepotrpí. Namísto zdiskreditovaného svazku liktorských prutů jsou používány spíše národní symboly, popřípadě plameny ohně. Při vystupování se neofašisté často oblékají do tmavých košilí. Za český příklad neofašistické skupiny jmenujme „Vlasteneckou frontu“.[Charvát 2007: 76-78]

V poválečném období probíhá diskuse, zda-li je fašismus stále reálnou hrozbou. Jedni tvrdí, že je to čistě záležitost minulosti, jiní zase zastávají názor, že naopak dnešní, nejen západní, svět často k fašismu opět spíše směřuje. Poukazují přitom na prosazování korporativismu a nacionalismu (sic pod rouchem demokracie), mimo jiné z důvodu ekonomické krize. Nejstřízlivější asi bude tvrzení, že fašismus jako takový je skutečně záležitostí minulosti, ale aktivistický styl, jenž k nástupu fašismu vedl, je stále živý, což dokládá i intenzita teroristických činů v poslední době. Rozhodně by bylo velkou chybou si myslet, že již v západním světě nemůže žádný totalitní režim nikde zvítězit.[O'Sullivan 1995:189-198]

1.2.6 Neonacismus

Podobně jako v případě neofašismu se v podstatě jedná o hnutí navazující na, v tomto případě většinou, hitlerovský nacismus, a tím často i na starogerámskou či keltskou historii. Ideologie neonacistů je tedy víceméně totožná s onou výše popsanou nacistickou.[Charvát 2007: 79]

Jak již bylo zmíněno v předchozí kapitole při vymezování neofašistů od neonacistů, neofašismus klade důraz na národ, kdežto pro neonacismus je klíčová rasa. Cílem je, aby svět ovládla „nadřazená“ árijská, neboli nordická, rasa pod vedením

silného vůdce, který překoná současný „chaos demokracie“. Pro neonacisty je také přirozenější sahat k násilí vůči svým nepřátelům z řad etnických menšin a extrémní levice (anarchisti, komunisti, antifašisti); paradoxně ani ne vůči Židům, ač se samozřejmě jedná o antisemity. Neonacisté si poněkud zakládají na své image, coby silní a hrdí potomci starých bojovníků hájící s božím požehnáním bílou rasu vůči veškerým jejím nepřátelům. [Charvát 2007: 79-81]

Jak jsem již psal také v předchozí kapitole, neonacisté zpravidla nevytvářejí nějaká oficiální politická uskupení s cílem získat legitimní moc v tomto režimu. Povětšinou se uchylují do subkulturních⁹ skupin, z nichž v mezinárodním měřítku jsou nejvýznamnější „Blood and Honour“ a „Hammer Skinheads“ (podrobněji níže). V Česku se pak jedná například o hnutí „Národní odpor“. Pro neonacismus je také důležitá hudební produkce. Na koncertech skupin tzv. stylu White Power music (bílá síla) se snadno setkávají příslušníci různých uskupení a dodávají si tak pocit jednoty a síly. Oproti neofašistům neonacisté nemají problém tvořit ony mezinárodní sítě, jelikož v jejich případě nezáleží na národnosti, ale na správné rase.[Charvát 2007: 81-82]

Nyní pár řádků k neonacistické symbolice. Protože oficiální nacistické insignie, jako kupříkladu hákový kříž, jsou v naprosté většině zakázány, používají jiné symboly Třetí říše. Jedná se zejména o černo-červeno-bílou trikoloru, což jsou barvy vlajky nacistického Německa, ale i stejného státu v době císařství před první světovou válkou, popřípadě je užíván i německý válečný kříž. Nezřídka jsou však symboly také keltské kříže nebo znaky starogermánských pohanských náboženství, zejména pak odinismu¹⁰. Jmenujme především Thorovo kladivo – skandinávský ochranný amulet. Celkově můžeme říci, že je výraz neonacistů polovojenský a, vzhledem k velké provázanosti s nimi, dosti ovlivněn skinheadskou symbolikou. [Charvát 2007: 82-83]

Neonacisté někdy neofašistům vyčítají jejich přílišnou orientaci na národ, což prý vede k „roztříštěnosti árijského světa“. Další rozdíl je v cílové skupině obyvatel. Zatímco neofašisté se snaží působit nejvíce na příslušníky „konzervativní střední třídy“, tak v případě neonacistů je to „dělnická mládež“. A konečně, pro neofašismus je typické uznávání křesťanství, přičemž neonacismus se odkazuje na ony starogermánské mýty.[Charvát 2007: 83-84]

⁹ Viz kapitola „Významné extrémně pravicové subkultury“.

Závěrem této podkapitoly bych se tedy ještě rád stručně zmínil o nejvýznamnějších světových neonacistických organizacích.

Poměrně nedávno, v roce 1986, vznikla v USA organizace „**Hammer Skins**“, jejíž oficiální ztělesnění se projevuje od roku 1993 v podobě vydávání periodika „Hammer News“. Toto uskupení se rekrutovalo z řad Skinheads a bojuje za „ochranu“ bílé rasy a v krátké době proniklo do mnoha západních zemí včetně České republiky. Vystupuje jak proti anarchistům a „vykořisťovatelským komunistům“, tak proti „zkorumpovaným kapitalistům“ a „neschopné demokracii“ obecně, tak i proti Židům, narkomanům, zločincům či bezdomovcům. Hammer Skins praktikují přísnou hierarchii a striktní pravidla při přijímání nových členů a lze říci, že v poslední době spíše nabývají na síle. Jako symbol užívají zkřížená kladiva, jako výraz síly a dělnické třídy.[Mazel 1998: 247-249]

Další důležitou organizací je „**Nacionálně socialistické hnutí Evropy**“. Program má toto hnutí víceméně totožný s předchozími Hammer Skins, se kterými i spolupracuje, a kromě jiného se také snaží popírat holocaust. Vydává časopis s názvem „Árijský boj“. Oproti Hammer Skins se N.S.H.E. snaží více navazovat na Adolfa Hitlera.[Mazel 1998: 252]

K odkazu Třetí říše se hlásí též „**Blood and Honour**“ [Mazel 1998: 254], neboli „krev a čest“, jak zněl také pokřik Hitlerjugend. Toto uskupení se, stejně jako Hammer Skins, zformovalo mezi příslušníky Skinheads, a sice roku 1987 v Anglii prostřednictvím zpěváka White Power kapely Skrewdriver, I. S. Donaldsona.[Člověk v tísní 2005] Centrála BaH je tedy v Londýně, ale dnes toto hnutí funguje i v České republice a má pobočky po celé Evropě, kde je hlavním neonacistickým integrujícím prvkem, i ve Spojených státech [Mazel 1998: 254].

V souvislosti s BaH je vhodné zmínit též teroristickou organizaci „**Combat 18**“, vzniklou také ve Velké Británii, kde číslo 18 představuje zakódované iniciály Adolfa Hitlera. Toto uskupení má své počátky v letech 1991-1992, kdy mělo působit jako „militantní ochranná služba při akcích British National Party“. Nicméně, Combat 18 měla vazby právě na Blood and Honour a na jeho vytvoření se měl podílet i sám Donaldson. Mezi hlavní aktivity této organizace, kromě významné publikační činnosti, patří především vyhrožování a útočení na levicové antifašisty, levicové chuligánské

¹⁰ „Odinismus“ je pohanská víra vycházející ze starogermánských náboženství. Byla užívána ve Skandinávii zhruba do 11. století a nebyla nijak extrémistická. Dodnes odinismus platí jako jedno z oficiálních náboženství na Islandu.[Charvát 2007: 129]

gangy, na barevné lidi a Židy a na homosexuály. Členství je volné a každý příznivec může za Combat 18 bojovat jako „vlk samotář“. K tomu slouží i vydávané příručky a informační schůzky. Tento subjekt tak pronikl i do naší republiky. Představitelé C18 neshledávají násilí jako dobrou věc, ale je to dnes prý jediný efektivní způsob jak bojovat proti světovému „zlu“.[Mareš 2003: 494-497]

Přímo za teroristické uskupení lze považovat „**Bílý árijský odpor (W.A.R)**“, který otevřeně hovoří o neodvratné blížící se rasové válce [Mazel 1998: 254].

Jako posledních zde uvedu několik vět o jedné frakci Ku-klux-klanu, vzniklé v USA, která „pracuje pro znovupostavení naší upadající společnosti na principu krve, čestnosti, povinnosti, odvahy, bratrství a vlastenectví“. Řeč je o „**Templářských rytířích Ku-klux-klanu**“. Jejím cíle je, spíše pomocí přesvědčení než silou, zavést jednou provždy národní socialismus. Jedním z jejich hlavních znaků je křížové kolo, kde kříž symbolizuje křesťanství a kolo zastupuje spojení tvorstva, ale i „starobylý symbol Árijců pro slunce a světlo“. Členové této organizace nosí róbu a kápi, připomínající „pokoru a anonymitu při dělení dobra“.[Mazel 1998: 253-254]

1.2.7 Ultrapravicový populismus

Nejdříve je zde asi na místě ujasnit si, co znamená termín „populismus“. Už ze samotného názvu je patrné, že se to bude týkat člověka. Ano, populismus je politická strategie, kdy se politické strany v rámci své volební agitace orientují na city průměrného voliče, aby tak podchytili co největší masu lidí. Především se opírají o spravedlnost a nacionalismus. Obvykle nabízejí jednoduchá a rázná řešení nejpalčivějších problémů společnosti, ovšem realizovatelnost těchto řešení bývá často komplikovaná.[Charvát 2007: 71]

Nyní se tedy budeme věnovat populismu ultrapravicovému. Pravicový populismus se poprvé objevil v Evropě v sedmdesátých letech jako reakce na vysoké zdanění. Ale později, v souvislosti s postupující globalizací, začal hrát hlavní roli nacionalismus. Jedná se o skupiny a strany, jejichž požadavky jsou o něco umírněnější než v případě neofašistů či neonacistů a chtějí svůj program prosadit politickou cestou v mezích soudobé legislativy. Proto, když už, tak s vyloženě extrémistickými organizacemi spolupracují jen neveřejně, tajně. Tím, že se pohybují na hraně zákonnosti, na sebe strhávají pozornost médií, a tím i občanů, kteří je mohou případně podpořit. Mezi hlavní body takovýchto uskupení patří zejména přísné omezení imigrace

– především z méně rozvinutých a arabských zemí (o to více v době „války proti terorismu“), kulturní a hospodářská soběstačnost státu a antikomunismus. Ultrapravicoví populisté se vyhýbají rasistické argumentaci a v případě kulturně odlišných přistěhovalých etnik používají označení „nepřizpůsobiví“. S takovými etniky je prý spojena nezaměstnanost, kriminalita i narušování majoritní kultury. V Česku se jedná hlavně o Cikány, v Německu pak o Turky, V Británii jsou těmito nepřizpůsobivými zejména Pákistánci a ve Francii zase Arabové (v posledních dvou případech se jedná především o imigranty z bývalých kolonií těchto zemí). Dalšími nepřáteli pravicových populistů bývají humanisté a nadnárodní organizace, které omezují suverenitu jednotlivých států.[Charvát 2007: 72-73]

Jako příklad těchto uskupení jmenujme francouzskou stranu „Front National“, v jejímž čele je bývalý prezident Le Pen, dále také již zmiňovaného Rakušana J. Heidera se svojí „Freiheitliche Partei Österreichs“ (Svobodní) nebo naše „Republikány Miroslava Sládka“.[Charvát 2007: 73]

Musíme si uvědomit, že těmito organizacím jde v první řadě o voliče, nikoliv o stát, jak proklamují. Proto nehleďte v jejich programech nějakou sebekritiku společnosti. Problémy jsou jasně a černobíle popsány, stejně jako jejich různá řešení. Tato hnutí bývají destruktivní v tom, že vyvolávají napětí v místech, kde se nabízí, mimo jiné, chladné a racionální řešení. Ačkoliv šance ultrapravicově populistických subjektů na uchycení se ve vrcholné politice je zatím mizivá, jedná se o relativně nebezpečné činitele, kteří ještě více prohlubují ony nejpalčivější problémy společnosti.[Bureš 2009]

1.3 Významné krajně pravicové subkultury

Než se pustíme do přehledu jednotlivých směrů, definujeme si stručně, co se pod oním slovem „subkultura“ skrývá. Jedná se tedy o nějaký kulturní proud, který v určité společnosti existuje vedle kultury majoritní. Mnohdy se právě jedná i o specifickou formu protestu proti soudobému režimu. Subkultura představuje většinou svou vlastní image a životní styl.[Smolík 2010: 30]

1.3.1 Skinheads

Toto známé hnutí se zformovalo v Anglii v šedesátých letech dvacátého století, především z řad mladých dělníků, splynutím původně anglických „Mods“ a „Rude Boys“ rekrutujících se z jamajských přistěhovalců [Charvát 2007: 124]. Zmiňování Mods (jako „modernists“) vznikli v roce 1958 v Londýně, kdy se mládež dělnické třídy chtěla alespoň vizuálně vyrovnat svým vrstevníkům z vyšších společenských tříd. Volný čas proto trávili hlavně nakupováním módního oblečení, ale také alkoholem, hudbou, ženami a násilím. Na tyto Mods navazují tzv. „Teddy Boys“, což byla též omladina dělnické třídy, která preferovala „konzumní vyžití a trávení volného času“. Příznačné bylo pro tuto skupinu také pouliční násilí a důraz na mužnou image. Poprvé se objevili roku 1954, opět v Londýně. Další subkulturou, jež měla na formování Skinheads vliv a která se vymezovala vůči Mods, byli tzv. „Rockers“. Ti se bavili převážně v restauracích, na stadionech a poslechem rokenrolu. Vadila jim „uhlazenost, zženštilost a intelektuální vzezření Mods“.[Smolík 2010: 127-131] Skinheads se profilují především specifickým oblékáním, vycházejícím z jejich dělnického původu, hudbou (ska a reggae), dále skrze tvrdé, zejména fotbalové, fandění (i v Hooligans) a pro příslušníky tohoto směru je také typické násilí. Důležité je si uvědomit, že prvotně se jednalo stejnou měrou jak o bělochy, tak o černochoy a spíše se projevovali proti imigrantům z Asie, hlavně Pákistánu. Obecně však můžeme říci, že Skinheads nebyli původně rasističtí a ani političtí, ale spíše multikulturní a řadili se k levicovým proudům. Na druhou stranu se ale vymezovali vůči hnutí Hippies, a sice z důvodu jeho zženštilého zjevu, intelektuálnosti a užívání drog.[Charvát 2007: 124-125]

V sedmdesátých letech se Skinheads stali specifickou součástí jiné subkultury, a to punkové. Jelikož ale Punk byl spíše bližší k subkultuře Hippies, tedy řekněme levicový, proti drogám a také členům hnutí Skinheads vadila jejich „sociální image“, rozdělili se počátkem osmdesátých let Skinheads na základě těchto konfrontací na tři různé proudy: rasisty, nerasisty (tradiční) a anitirasisty. Nejvíce se proslavila právě větev rasistická, a tak si většina veřejnosti Skinheady spojuje hlavně s rasismem a neofašismem.[Charvát 2007: 125]

Protože se zabýváme ultrapravicovými subkulturami, rozebereme si nyní trochu právě onu rasistickou odnož skinheadské subkultury. Tvoří ji jak stoupenec neofašismu, tak neonacismu. Obyčejní příslušníci hnutí však příliš ideologicky neuvažují a podstatný je pro ně jednoduše rasismus a násilí. Mají vlastní hudební styl, který bývá označován jako „White Power Music“. Jako ostatní Skinheads jsou i ti rasističtí velmi

disciplinovaní, i když na nějaké politické aktivity nemají ambice. Koncerty jejich kapel, CD nosiče i například trička představují pro lídry tohoto proudu nemalý byznys.[Charvát 2007: 125-126]

1.3.2 Hooligans

„Hooligans“, neboli česky „Chuligáni“, představují specifickou subkulturu spojenou téměř výhradně s radikálním fotbalovým fanouškovstvím. Hnutí vzniklo v šedesátých letech opět v Anglii, odkud se během následujícího desetiletí rozšířilo po celé Evropě.[Charvát 2007: 128] Samotný název subkultury má původ již v 19. století, a sice podle přistěhovalské rodiny z Irska jménem Hooligan, či Houlihan. Pojmenování bylo poté užíváno obecně pro jevy násilnického a výtržnického chování.[Smolík 2010: 151] Ale zpět konkrétně k hnutí Hooligans. Pro jeho násilnický charakter vůči podobně laděným fanouškům soupeře ho řadíme tedy k extrémně pravicové subkultuře. Nic méně, o nějaké politické angažovanosti zde nemůže být řeč. Příslušníci Hooligans často pochází z řad právě Skinheadů (ze všech tří odnoží). Chuligáni byli dokonce kritizováni ze strany samotných neonacistických organizací za to, že jsou ochotni napadat i členy krajní pravice jen z důvodu jejich podpory jiného fotbalového klubu. Každopádně, velká část Hooligans byla nějak propojena s ultrapravicovou scénou, neboť neonacistická ideologie je jim povětšinou sympatická.[Charvát 2007: 128]

Dnes se i tito Hooligans člení na nepolitické a krajně pravicové.[Charvát 2007: 129]

1.3.3 Nacionálně socialistický black metal a nazi-punk

Jedním z mála stylů, kam se krajní pravici podařilo úspěšně proniknout, je black metal. Je to odvětví metalové hudby, spojené s „opěvováním satanismu a okultismu“. Od devadesátých let začaly do tohoto žánru pronikat i prvky pohanské a vikingské, které vytvořily právě onu spojitost s neonacismem. Takováto odnož black metalu se začala nazývat „nacionálně socialistický black metal“ a je přístupná rasistickým i neonacistickým myšlenkám. Zmiňovaná subkultura sice nepatří k nejvýznamnějším, ale v poslední době se rozšiřuje zejména ve východní Evropě a i v České republice. Obecně

ale většina black metalových těles nemá s extrémismem nic společného.[Charvát 2007: 130]

Punk jako takový je levicová subkultura, vzniklá v sedmdesátých letech pro změnu v Anglii, která mobilizovala mladé lidi, aby prostřednictvím propagace anarchie bojovali proti současným společenským problémům. V rámci tohoto hnutí se však, mimo jiné, objevila malá skupina příznivců neonacismu, kteří vytvořili subkulturu nazvanou „nazi-punk“.[Charvát 2007: 130]

2. Pravicový extrémismus v České republice po roce 1989 a jeho míra

2.1 Struktura

Během komunistické vlády zde přirozeně nebyly příznivé podmínky pro rozvoj pravicově extrémistických formací. Přesto k nám ale od osmdesátých let minulého století začala ze západu určitá subkulturní hnutí pomalu pronikat. Jednalo se zejména o punk a skinheads, i když, vzhledem k nedostatku informací, byly jejich podoby na našem území poněkud svérázné. Nicméně tak bylo vytvořeno jisté zázemí, ze kterého se po revoluci u nás vyvíjely další extrémistické skupiny. Zlomový byl rok 1988, kdy v Československu vzniká první skinheadská kapela „Orlík“, v jejímž čele se uchytil také populární zpěvák Daniel Landa. Na prvorepublikové či protektorátní skupiny jako Vlajka¹¹ se již ovšem po roce 1989 navazovalo maximálně ideově. Během uplynulých čtyřiceti let byly totiž svazky s těmito organizacemi zpřetrhány, a inspirace se tak hledala spíše u soudobých zahraničních extrémistů.[Charvát 2007: 141-142]

Pád komunistického režimu s sebou přinesl dva důležité faktory, které významně nahrály rozvoji právě extrémní pravice. Prvním z nich bylo všeobecné principiální odmítání levice, které tedy nabíralo i extrémnějších podob, a ten druhý faktor představovalo „volání po vládě pevné ruky“, jelikož po revoluci, jak víme, u nás v lecčems převládal zmatek a nejistota. Prudce tak vzrostla popularita zmiňované skupiny Orlík a samotného hnutí skinheads, které hledalo vzory především v Německu, kde převládalo rasistické křídlo tohoto uskupení, orientované hlavně na mladé lidi. Čeští Skinheads ovšem místo nadřazenosti bílé rasy propagovali spíše tzv. lidový rasismus, tedy v našem případě odpor vůči Cikánům, popřípadě Vietnamcům. Nejednalo se tedy přímo o neonacisty. Kromě toho se v tomto období začala vytvářet také uskupení, jejichž cílem bylo získat si podporu lidí a proniknout do vyšší politiky.[Charvát 2007: 143-145]

Například bývalý politický vězeň Miroslav Dolejší tvrdil, že Sametová revoluce byla „divadlem sehraným StB pod taktovkou mezinárodního židovstva“. Začíná vycházet též „Týdeník Politika“, který obdobné názory prezentuje.[Charvát 2007: 144]

¹¹ Ve svých písničkách však na ni plně odkazuje jedna z nejvýznamnějších českých neonacistických kapel, která se jmenuje právě „Vlajka“ [Mazel 1998: 245].

Časopisy vůbec se staly samostatným fenoménem¹² této oblasti. Zmiňovaný Týdeník Politika byl vydáván do roku 1992 Josefem Tomášem a Jaroslavem Voříškem. Spolu se Sládkovou „Republikou“ se jednalo o nejvýznamnější plátek české krajní pravice. Začal se zaměřovat na protižidovskou agitaci. Poté na Týdeník Politiku navázaly další podobné časopisy.[Mazel 1998: 226] Nejvýznamnější z nich byl asi „Dnešek“, který se lišil jen v poněkud umírněnější rétorice a v kladení důrazu na náboženství. Byl publikován v Brně a jeho „otcem“ je odborník na židovství, František Kašpárek.[Mazel 1998: 230] Ten sice roku 1993 přestal časopis vydávat, avšak o rok později na něj navázalo další ultrapravicové médium, „Pochodeň Dneška“, který publikoval za tím účelem vzniklý „Klub Františka Ferdinanda d'Este“. Též se jedná o umírněnější časopis než TP a je již vyloženě fundamentálně katolicky zaměřen.[Mazel 1998: 231]

Klíčový byl však vznik strany „Sdružení pro republiku – Republikánská strana Československa“ (SPR-RSČ) v únoru roku 1990, jejímž předsedou se stal Miroslav Sládek. Ve volbách v roce 1990 ještě úspěšní nebyli, avšak o dva roky později se již se ziskem téměř šesti procent hlasů dostali do České národní rady. Republikáni se sami označovali jako strana ultrapravicová a spolupracovali i s příslušníky hnutí skinheads. Popularitu se snažili získat slovním napadáním Romů a Němců, přičemž projevy antisemitismu typické pro podobné strany nebyly u Sládkovců zvláště pozorovatelné. Republikáni také požadovali vyšší pravomoci policie, přísnější tresty včetně trestu smrti, kritizovali Romy a imigranty pro nárůst kriminality, odmítali jakékoli omluvy za poválečný odsun sudetských Němců a samozřejmě byla strana proti vstupu České republiky do Severoatlantické aliance a Evropské unie. V SPR-RSČ platil vůdcovský princip, ač formálně demokratické mechanismy přirozeně používala. Republikáni Miroslava Sládka se záhy stali hlavním zástupcem české krajní pravice.[Charvát 2007: 144-145]

Mezi veřejností, především mládeží, nastal masivní vzestup popularity hnutí Skinheads, ale i neonacistické scény obecně, v letech 1990-1991, kdy skupina Orlík spolu s další neonacistickou kapelou „Braník“ oficiálně vydala své první desky. Nutno dodat, že ačkoliv v písních Orlíku byly texty antikomunistické i šovinistické, zmínky o antisemitismu bychom zde hledali marně. Často se také objevuje oslava husitství a odpor vůči německému národu. Z idejí této kapely se vyvinuli specifictí Skinheads

¹² Celkem bylo do roku 2003 tzv. skinheadských a neonacistických zinů zaznamenáno na 111! [Mareš 2003: 424-427]

zvaní „Kališníci“, kteří se zařadili mezi protagonisty českého šovinismu a rasismu, ale přitom odmítali fašismus i nacismus. Hudební skupiny Orlík i Braník přestaly do roku 1993 fungovat. Jejich pomyslnou štafetu ovšem převzalo několik jiných kapel¹³. [Charvát 2007: 145-146]

Od počátku devadesátých let začaly také vznikat skinheadské organizace usilující o politickou moc, a to buď oficiálně registrované, nebo neoficiálně existující v rámci tzv. undergroundu. Co se týče prvního případu, navázala na uvedené Kališníky „Vlastenecká liga“ v čele s Luděkem Martinovským. Tato strana však začala rasistické a šovinistické prvky Kališníků vypouštět a zařadila se posléze mezi konzervativní nacionalisty. V polovině devadesátých let se tomuto uskupení podařilo dosáhnout jisté popularity¹⁴, a strana se dostala do ideologického konfliktu se zbývajícími skupinami rasistických Skinheads. Další oficiální a ještě radikálnější skinheadskou stranou byla „Vlastenecká fronta¹⁵“, založená v Brně Jiřím Fidlerem. Jednalo se o autoritářskou fundamentálně křesťanskou konzervativní stranu s prvky opět českého šovinismu, kterou tak můžeme řadit k neofašismu. [Charvát 2007: 146-147] Třetí organizací registrovanou v tomto období, nikoli však v roce 1993, jako dvě výše uvedené, ale o rok později, byl „Národní front Castistů“. Toto sdružení preferovalo tzv. „castismus“, tedy „vlasteneckou ideologii vycházející z konzervativismu ve smyslu ochrany tradic“. Jedná se o bojovně revoluční nacionální konzervatismus naprosto odmítající současný systém, kde je snad ze všech podobných českých organizací vůdcovský princip nejvíce uplatňován. [Mazel 1998: 255] Všechny tyto organizace mají „pouze“ několik málo desítek skutečných členů [Mazel 1998: 236-260].

Skinheadské skupiny, které se u ministerstva vnitra neregistrovaly, tak činily povětšinou proto, že odmítaly tímto státu nepřímou přiznat jakoukoli legitimitu. Nejvýznamnější takovouto organizací jsou bezpochyby v předchozí kapitole zmiňovaní „Bohemian Hammer Skinheads“, kteří vznikli opět roku 1993 a „pro změnu“ na Brněnsku. BHS mimo jiné uskutečňovali koncerty¹⁶ spřízněných kapel z celého světa a vydávali první neonacistické ziny¹⁷ u nás, kde komentovali dění týkající se tohoto hnutí. Tato skupina má výrazné polovojenské prvky a hlásí se plně k panárijskému rasismu

¹³ Celkem bylo u nás do roku 2003 zaznamenáno 61 skinheadských skupin! [Mareš 2003: 418-420]

¹⁴ Mimo jiné pořádá různé kulturní akce při výročích významných českých osobností a vydává/la časopisy „Český štít“ a „Čistý štít“ [Mazel 1998: 260-261].

¹⁵ Na jejím vzniku se podílel i již pod čarou jmenovaný časopis Dnešek [Mazel 1998: 230].

¹⁶ Například zde zněly i takovéto texty: „Mandela jen demonstruje, černý tlamy obhajuje, bojuje za jejich práva, i když vlastně nemaj žádná. Ruce jako opice, zabij toho negra, zapal ho benzínem, přelámej mu žebra.“ [Mazel 1998: 250].

včetně antisemitismu. Jejím cílem uváděným na letáčích je mimo jiné „společnost založená na vůdcovském principu, národním socialismu a nadřazenosti bílé rasy, v které nebude místo pro barevné podlidi, Židy, narkomany, politické pobloudilce, zrádce rasy a jiné formy špíny“. Bohemian Hammer Skinheads se během několika málo let dostali z „nepolitické subkultury k neonacistickému aktivismu“.[Charvát 2007: 147-148]

Ve volbách 1996 se SPR-RSČ dostala do parlamentu s ještě více hlasy než předtím a zisk přibližně osmi procent hlasů představoval vrchol popularity této strany. Vzhledem k tomu že republikáni ale nebyli ostatními parlamentními stranami akceptováni, stáli vždy osamoceni v opozici, a zaměřili se tak hlavně na propagandistickou činnost, která, jak víme, byla mířená především proti Romům, vládě a za větší bezpečnost země, došlo i k rozkolu mezi republikány a českými Skinheads a to především z toho důvodu, že neonacistům nebyly politické aktivity sympatické. V roce 1997 založili Sládkovci „Republikánskou mládež“, aby přitáhli více mladých lidí. Když se v roce 1998 konaly předčasné volby, republikánská strana se již se ziskem necelých čtyř procent hlasů do poslanecké sněmovny nedostala. Vina za neúspěch bývá přisuzována jednak finančním aférám samotného Miroslava Sládka a druhak tomu, že pro velkou část voličů se staly prvořadější sociální otázky, jejichž řešení nabízeli nejvíce sociální demokraté. Vliv na českou ultrapravicovou scénu poté měla uskupení vzešlá právě z republikánů. Zaprvé již zmíněná Republikánská mládež, která se po rozpuštění ministerstvem vnitra v roce 2003 přetransformovala na známou Dělnickou stranu, a druhým případem je „Vlastenecká republikánská strana“, která se od SPR-RSČ odtrhla roku 1996. Toto uskupení se v roce 2001 dále změnilo na „Národně sociální blok“ a následně na „Pravou alternativu“.[Charvát 2007: 148-149]

Vlastenecká liga, distancující se od rasismu a šovinismu, ztrácela v průběhu devadesátých let popularitu a byla kritizována především ze strany BHS za „tříštění sil na krajní pravici“. Vedení této organizace se tak od Skinheads definitivně odvrátilo a na konci devadesátých let Vlastenecká liga víceméně zanikla. Národní front Castistů také postupně přestal fungovat a Vlastenecká fronta na tom nebyla o moc lépe a v roce 1996 se od ní ještě odštěpila moravská frakce, ze které se utvořilo „Národní hnutí svazků“.[Charvát 2007: 149] Tento subjekt se ztotožňuje s tradičním českým fašismem a snaží se navazovat na Gajdovu Národní obec fašistickou. NHS též vydávalo časopis „Národní právo“ (navazující na stejnojmenný předválečný plátek).[Mazel 1998: 240]

¹⁷ Zin – „tiskovina v subkulturním prostředí“ [Mareš 2004: 122].

Jelikož ale tento název příliš evokoval italský fašismus, přejmenovala se organizace na „Hnutí národního sjednocení“. Vrchní představitelé tohoto uskupení byli Radek Pokora a Kamil Valla¹⁸ a organizace se hlásila především k „agresivnímu antisemitismu a radikálnímu katolictví“¹⁹. V roce 1997 však Hnutí národního sjednocení taktéž přestalo existovat. Příčinou neúspěchu těchto ultrapravicových aktérů byla právě ona nejednotnost samotné krajní pravice.[Charvát 2007: 149-150]

V polovině devadesátých let zaznamenali velký vzestup neonacističtí Skinheads. Nejvýznamnějším činitelem tohoto fenoménu byly koncerty právě neonacistických kapel, kterých v Čechách tou dobou bylo na třicet. Dále na tomto růstu oblíbenosti měly velkou zásluhu podomácku tvořené a pomocí PO Boxů šířené fanziny, kterých vycházelo okolo padesáti. Co se týče uvedených koncertů, organizovali je zejména BHS, kteří dokázali uspořádat vystoupení předních světových neonacistických kapel s návštěvností i jednoho tisíce fanoušků. Vzhledem k vágnímu přístupu úřadů a poměrně vysoké ceně vstupenek se tyto koncerty staly podstatným zdrojem příjmů českého skinheadského hnutí. Na těchto akcích docházelo mimo jiné k důležitému navazování kontaktů i se zahraničními neonacisty a také se utužoval pocit pospolitosti a síly v rámci samotných Skinheadů. Další významnou aktivitou českých neonacistů bylo také pouliční násilí zaměřené hlavně proti Romům. Policie v té době ještě nepostupovala proti tomuto jednání s dostatečnou razancí. Přelomová byla v této oblasti vražda súdánského studenta v roce 1997, kdy posléze za mřížemi skončilo mnoho předních neonacistů a státní orgány začaly rázně postupovat i proti samotným BHS. V polovině devadesátých let tak Bohemian Hammer Skinheads přestali de facto fungovat. Činnost této organizace však v plném rozsahu převzala nově vzniklá pobočka britských Blood and Honour (viz v předchozí kapitole), o níž se roku 1996 zasloužila nová generace českých neonacistů. Centra měli čeští BaH v Praze a v Plzni, ale to plzeňské ukončilo po rozsáhlé policejní akci v roce 1999 svou činnost. Zbylá pražská část se poté přeskupila do hnutí zvaného „Národní odpor“. Tato formace se již ale pod vedením Filipa Vávry orientovala spíše na oficiální politiku a netoliko na skinheadskou image.[Charvát 2007: 150-151]

Po tom, co v posledních volbách neuspěla SPR-RSČ, byla v řadách krajní pravice velká vůle dosáhnout na ona „uvolněná“ parlamentní místa. Na přelomu let 1998 a 1999 se registrovalo občanské sdružení s názvem „Národní aliance“, které

¹⁸ Členové redakce již pod čarou uvedeného časopisu Pochodeň Dneška [Mazel 1998: 240].

¹⁹ Včetně popírání holocaustu. HNS také publikovalo časopis s názvem „Naše Čest“.[Mazel 1998: 240]

vzniklo v Rakovníku pod vedením Vladimíra Skoupého. Tato organizace byla napojena na neonacistickou skinheadskou scénu právě na Rakovnicku. Popularitu si NA získávala pořádáním různých demonstrací a koncertů. Subjekt sice usiloval o politickou činnost, ale zároveň se jasně stavěl za svržení současného systému. Představitelé Národní aliance dokonce veřejně popírali holocaust²⁰, a tak roku 2000 byla tato organizace rozpuštěna. Většina členů se pak uchýlila do výše popisovaného Národně sociálního bloku.[Charvát 2007: 151-152]

Na rozdíl od Vlastenecké ligy nebo Národního frontu Castistů zintenzivnila po roce 1998 svou činnost Vlastenecká fronta, v jejímž čele nahradil Jiřího Fidlera Miroslav Knapovský. Spolek se již profiloval spíše skrze konzervativní nacionalismus než neofašismus a katolický fundamentalismus. Začal však spolupracovat s Národním odporem a Národní aliancí s cílem vytvořit nové ultrapravicové politické uskupení. Zmíněné subjekty ale ne ve všem našly společnou řeč, a proto část aktivistů Vlastenecké fronty spolu s předsedou Knapovským odešla a založila občanské sdružení „VLAST.CZ“. Tato organizace chtěla „navázat na konzervativní a nacionalistickou tradici české krajní pravice“ a vzdávala se otevřeného neofašismu a neonacismu. Ve Vlastenecké frontě se novým předákem stal Jiří Skácel, pod jehož vedením uskupení během roku 2000 omezilo své aktivity.

Národní aliance ale snahy o vytvoření legální politické strany nevzdávala a našla si nového spojence v podobě Vlastenecké republikánské strany, která, jak již bylo uvedeno, vznikla v roce 1996 odtržením od SPR-RSČ a v jejímž čele stál Josef Kopal. Roku 2001 do této strany tedy přešla většina členů Národní aliance a i mnoho příslušníků Národního odporu. VRS se poté přejmenovala na onen Národně sociální blok, ale, když byl tento název ministerstvem zamítnut, zvolila si strana označení, které již také „zaznělo“, Pravá alternativa. Tato strana se hlásila k nacionalismu, avšak důraz kladla především na sociální problematiku a hlásala důraznou antiimigrační politiku. Vzhledem k silné provázanosti s neonacistickým světem se jí ale nepodařilo získat širokou podporu voličů a rok před volbami 2002 se strana rozpadá. Následně, po tomto zklamání krajní pravice, se její aktéři opět uchylují do undergroundu.[Charvát 2007: 152-153]

Po roce 2002 se tedy jediným akceschopným krajně pravicovým subjektem zdál být Národní odpor, kam přešla i značná část bývalých členů Národně sociálního bloku.

²⁰ Což vedlo mimo jiné k uzákonění trestnosti popírání holocaustu v roce 2001 [Charvát 2007: 152].

V této situaci tedy převládá na české ultrapravicové scéně nechuť k oficiální politické činnosti. Jenže i Národní odpor je oslaben silnými vnitřními rozpory, a do roku 2005 tak kromě pořádání koncertů nevyvíjel žádnou významnější aktivitu. Tento nepotěšující stav přivedl mnohé neonacisty k inspirování se u našich západních sousedů novým trendem - tzv. autonomním nacionalismem ve snaze modernizovat českou neonacistickou scénu. Ač se podařilo založit některé buňky autonomních nacionalistů ve středních a severních Čechách a na Ostravsku, nemělo toto počínání v našem prostředí většího úspěchu. Místa na oficiální politické půdě uvolněná neonacistickými uskupeními začaly nyní atakovat registrované spolky konzervativních nacionalistů hojně využívající populismus. [Charvát 2007: 153-154]

Jako první v tomto období vzniká po roce 2000 „Národní strana“, která vsázela na agresivní nacionalismus, ale neonacismus v jejím repertoáru chyběl. Fundamentální katolicismus pro změnu zastupovala v roce 2002 vzniklá strana „Národní sjednocení“. Jak už bylo řečeno, v roce 2003, po zákazu Republikánské mládeže, vzniká na jejich základech Dělnická strana. Tato strana chce oslovit především obyčejné lidi, a proto se ve své propagandě zaměřuje i na sociální otázky. V jejím programu však hraje významnou roli také rasismus. I když Dělnická strana neonacismus odmítá, užívá ve své symbolice právě prvky neonacistické a její příslušníci se i přímo účastní některých neonacistických akcí. Během roku 2005 se ovšem těmto výše uvedeným uskupením daří nalézt společnou řeč.[Charvát 2007: 154] Jak víme, roku 2010 byla Dělnická strana rozpuštěna a její struktury přešly pod hlavičku Dělnické strany sociální spravedlnosti – pozn. autora.

V roce 2005 je založena neoficiální organizace s názvem „Národní korporativismus“, jež pod vedením Jiřího Petřivalského úspěšně pronikla mezi neonacisty. Ve volebním roce 2006 Národní strana iniciovala vznik koalice, která si říkala „Národní pětka“ a sestávala tedy z Národní strany, dále Dělnické strany, Národního sjednocení, Republikánů Miroslava Sládka a „Českého hnutí za národní jednotu“. Dělnická strana měla ale spolu s Národním sjednocením výhrady k vůdčímu postavení Národní strany, a koalici proto opustily, aby záhy založily koalici jinou pod názvem „Právo a Spravedlnost“ (dle polské vládní strany). Ve volbách ale obě uskupení nakonec propadla. Oproti poněkud izolované Národní straně Dělnická strana a Národní sjednocení počaly kooperovat s dalšími krajně pravicovými subjekty, především s Vlasteneckou frontou a oním nově vzniklým Národním korporativismem. Právě

Vlastenecká fronta byla v době po roce 2005 na vzestupu a v čele s Davidem Macháčkem pořádala spolu s NK a NSj mnoho veřejných akcí.[Charvát 2007: 154-155]

Přední neregistrovanou organizací zůstával po roce 2005 Národní odpor, který však přílišnou aktivitu nevyvíjel. Akorát v letech 2005 až 2007 uspořádal v Praze a v Brně prvomájové demonstrace, přičemž ta poslední byla rozehnána policií.[Charvát 2007: 155-156]

V České republice ovšem nějakým způsobem působilo nebo působí ještě mnoho dalších organizací, jež můžeme označit jako krajně pravicové, a proto několika z nich ještě v závěru této kapitoly věnuji pár řádků. Začnu těmi, které lze kategorizovat jako organizace „otevřené fašistické“. Jedna takováto nese název „Nová česká jednota“ a představuje vůbec první ultrapravicové extrémistické uskupení u nás po roce 1989. Vznikla v Praze roku 1990 z iniciativy JUDr. Vladimíra Franze, vlastníka prvního tetovacího salonu v našem hlavním městě. Nová česká jednota se snažila především o militantní výchovu mládeže a odkazovala se k českému fašismu. Členskou základnu tvořili převážně příslušníci hnutí Skinheads. I když v současnosti již organizace neexistuje, její žezlo převzaly spolky další. Další obdobnou organizací je neregistrovaná „Národní obec fašistická“, která se hlásí k odkazu známého stejnojmenného prvorepublikového uskupení. V její rétorice tedy nechybí fašismus, rasismus a antisemitismus a ani nacionální socialismus. NOF se taktéž zrodila na základě skinheadské subkultury a má 100 až 150 přívrženců. Poprvé se tato skupina na veřejnosti ukázala při protizidovské demonstraci v Praze v říjnu roku 1990. Její členové jsou dosti propojení s pod čarou zmiňovanou kapelou Vlajka a hnutí také vydává časopis s názvem „Stráž říše“. Do této kategorie ještě patří skupina „Národní souručenství“, která s NOF na začátku devadesátých let spolupracovala, ale nenabyla většího významu.[Mazel 1998: 244-247].

Další kategorii představují „české pobočky mezinárodních neonacistických organizací“. O Bohemia Hammer Skins již řeč byla, čili přejdeme k další obdobné organizaci, a sice k již také globálně popisovanému Nacionálně socialistickému hnutí Evropy. To působí hlavně ve východních Čechách a bojuje tedy za „ochranu árijské rasy“. NSHE dále distribuuje onen časopis Árijský boj. Českou pobočku tohoto hnutí vede Tomáš Kutka z Hronova a disponuje přibližně 200člennou základnou jako obvykle především mladých lidí. Další organizací patřící do této skupiny je národní pobočka také již uvedených Templar Knights of the Ku-klux-klan, konkrétně „Knights of the

Bohemia Ku-klux-klan“. Profilovala se zejména skrze časopis „Thunderboldt“ a v našich podmínkách jde o poměrně malou skupinu snažící se napodobovat americké vzory. V roce 1996 vzniká také česká odnož hnutí Blood and Honour, ale neexistují k tomu bližší informace. A existence Bílého árijského odporu u nás není úplně prokázána. [Mazel 1998: 252-254].

Zajímavá je také již nejspíše neexistující „Sudetoněmecká liga“, která vychází též z hnutí Skinheads a aktivisté jsou čeští Němci a nebo lidé, kteří se považují za jejich potomky. Uskupení samozřejmě uznávalo Hitlera a Henleina. Tzv. „Sudeťáci“ však, převážně na Českolipsku, fungují dodnes a snaží se útočit na „podřazené Čechy“. Ústředním činitelem je Robert Strobach, přezdíváný Kvěch, který se ale od roku 1997, kdy byl odsouzen za vraždu anarchisty, ukrývá.[Mazel 1998: 255]

Předposlední kategorií jsou „organizace vzešlé z tzv. „kališnických“ Skinheads“. Jednou je i Vlastenecká liga, ale o té již „řeč“ byla. Povíme si tedy něco nyní o skupině nesoucí název „Bedford“. Jedná se o mladé lidi vyznávající fašismus, jejichž organizace je pojmenovaná po „veliteli jízdních jednotek otrokářské Konfederace amerických států a jedním ze zakladatelů Ku-klux-klanu generálu Nathanu Bedfordu Forrestovi“. Skupina působí od roku 1991 v Praze a pobočku měla i v Berouně („Forrest“). Význačný byl pro Bedford antisemitismus, militantní rasismus a spojovala české vlastenectví s prvky amerického rasismu. Časem se víc a víc zaměřovala na glorifikaci české husitské revoluce. Někteří příslušníci tohoto hnutí údajně vystupovali i pod názvy „Česká národní fronta“, nebo „Liga Čechů“²¹. V roce 1992 publikovali leták „Prosecký list“²². Mnoho členů, včetně L. Martinovského, se později stala členy Vlastenecké ligy. Další kališnickou skinheadskou organizací je „Jednota Kalicha“, která chtěla všechna uskupení tohoto směru u nás zastřešovat. Vznikla roku 1993 a působila v Praze, Táboře, Liberci, Plzni a Žatci. Není však prokázáno, že by Jednota Kalicha ještě existovala. Byli napojeni na Vlasteneckou ligu. Konečně se zmíním o „Kališnickém bratrskovlasteneckém hnutí“. Jedná se o poměrně radikální organizaci vzniklou roku 1996 v Plzni. Další podrobnosti o této skupině ale nejsou známy.[Mazel 1998: 259-261]

A závěrem této kapitoly nám zbývá si uvést poslední kategorii, a to jsou tzv. „paramilitární, semiteroristické aktivity“. Začneme u „Bojové skupiny Beroun“. Tato organizace představuje asi třicet příznivců Bohemia Hammer Skins a, také již

²¹ V létě roku 1993 pořádala první úředně povolenou demonstraci ultrapravicových Skinheads v Česku [Mazel 1998: 260].

²² Bedford totiž původně vznikl na Praze 9 [Mazel 1998: 259].

zmiňovaného, Bílého árijského odporu (W.A.R.). Dalším uskupením je „Bílá obrana – Ostrava“. Snaží se provádět různé sabotážní akce a pomáhají šířit prospekty opět BHS a WAR, dále Vlastenecké fronty, či dokonce polskému hnutí „Arijsky Front Przetrwania“. Jako třetí militantní skupinu uvedu organizaci „Hass“ (německé označení pro „zášť“). Ta fungovala ve Vraném nad Vltavou a čítala zhruba třicet členů. Též šířila tiskopisy BHS a WAR a vykonávala polovojenský výcvik. Vydávali médium se stejným názvem, Hass, kde propagovali militantní rasismus, nacismus a terorismus. Dnes již organizace nejspíše nefunguje.[Mazel 1998: 261] Existují také indicie vedoucí k tomu, že v ČR působí i v předešlé kapitole popisovaná skupina Combat 18, a sice pod názvem C 18 Prague. Zřejmě je napojena na Národní odpor. Po roce 2002 byly vytvořeny i webové stránky této české „pobočky“, kde se mimo jiné vyzývalo k útokům na vietnamské tržnice, romská centra, židovské objekty, kanceláře antirasistických aktivistů, levicové a liberální novináře a redakce, squatty, gay-kluby, drogové dealery, muslimské modlitebny atd. Každopádně zatím je u nás silnější spíše „mýtus“ Combat 18, než nějaká relevantní fungující filiálka této britské organizace.[Mareš 2003: 496-497] Na závěr uvedu ještě něco o původně německém hnutí s názvem „Anti-Antifa“. To se objevilo v roce 1992 a zprvu mělo hlavně charakter jakési kampaně proti antifašistické levici. Záhy se však toto hnutí začalo intenzivněji organizovat a kromě šíření seznamů s informacemi o oněch ideologických protivnících začali aktivisté tohoto uskupení, obdobně jako v případě Combat 18, na své nepřátele i přímo útočit. Hlavním cílem Anti-Antify je své protivníky zastrašit a odradit od své protiultrapracovnické angažovanosti, aby neonacisté měli snazší cestu ke „konečnému vítězství“. Z iniciativy německých protagonistů tohoto subjektu se v roce 1999 AA objevuje i v Česku. Vznikla zde coby vnitřní složka pražského Národního odporu a zaměřuje se především na souboje s příslušníky „Antify“.[Mareš 2003: 497-499]

2.2 Míra

Chceme-li hodnotit vývoj intenzity pravicového extrémismu, je třeba vycházet z nějakého co možná nejrelevantnějšího indikátoru tohoto jevu. Jako takový indikátor můžeme bezesporu použít množství lidí jednajících krajně pravicově a radikálně a jejich projevy, a to vše v jednotlivých obdobích našich nejnovějších dějin. Jaká dostupná

statistika nám k tomu dobře poslouží? Nejlépe počet osob stíhaných pro „krajně pravicové“ trestné činy v jednotlivých letech, uveřejněný ministerstvem vnitra ve „Strategii boje proti extremismu v roce 2009“, která je nejnovější dostupná. Viz tabulka:

Přehled o stíhaných a obžalovaných osobách pro trestné činy spáchané z rasových, národnostních a jiných nenávistných pohnutek

(Zdroj: Nejvyšší státní zastupitelství, Brno)

ČR	§ 196/2		§ 196/3		§ 198		§ 198a		§ 219/2g		§ 221/2b	
	stíháno	obžal.	stíháno	obžal.	stíháno	obžal.	stíháno	obžal.	stíháno	obžal.	stíháno	obžal.
1989	0	0	0	0	44	25	0	0	0	0	0	0
1990	0	0	0	0	14	1	0	0	0	0	0	0
1991	0	0	0	0	6	4	0	0	0	0	0	0
1992	0	0	0	0	1	1	1	0	0	0	3	2
1993	0	0	0	0	15	9	8	4	0	0	1	0
1994	0	0	0	0	40	36	13	12	0	0	3	3
1995	177	162	18	17	112	108	28	22	0	0	13	12
1996	210	179	18	17	74	66	30	29	1	1	90	82
1997	150	119	29	19	107	103	25	20	0	0	56	55
1998	126	111	3	0	124	90	7	6	3	2	40	36
1999	139	123	24	24	103	91	12	11	2	2	42	42
2000	98	84	24	24	150	129	19	14	0	0	22	13
2001	95	92	0	0	127	118	19	16	0	0	28	27
2002	85	81	3	3	105	98	4	3	2	2	21	20
2003	64	56	0	0	81	77	8	7	0	0	28	27
2004	67	63	8	8	105	101	5	5	1	0	21	21
2005	74	67	0	0	90	81	3	2	3	3	18	18
2006	48	45	0	0	58	50	3	1	0	0	11	11
2007	33	31	0	0	37	35	24	24	0	0	24	24
2008	31	36	0	0	36	35	7	7	1	1	5	5
2009	33	32	6	6	19	19	7	4	0	0	19	19
+/- 2008	+6,5%	+6,6%	+600%	+600%	-48%	-46%	0%	-43%	0,0%	0,0%	+380%	+380%

ČR	§ 222/2b		§ 235/2f		§ 257/2b		§ 260		§ 261		§ 261a	
	stíháno	obžal.	stíháno	obžal.	stíháno	obžal.	stíháno	obžal.	stíháno	obžal.	stíháno	obžal.
1989	0	0	0	0	0	0	6	4	33	30	0	0
1990	0	0	0	0	0	0	3	1	7	2	0	0
1991	0	0	0	0	0	0	1	0	3	1	0	0
1992	0	0	0	0	0	0	2	0	14	12	0	0
1993	3	1	0	0	0	0	8	5	11	6	0	0
1994	13	12	0	0	0	0	34	32	13	13	0	0
1995	23	23	0	0	6	5	13	11	118	101	0	0
1996	42	41	1	1	27	25	30	27	93	84	0	0
1997	45	43	5	5	18	15	29	18	105	98	0	0
1998	28	28	6	6	16	16	27	15	155	129	0	0
1999	30	28	1	0	16	16	52	37	159	136	0	0
2000	12	12	0	0	7	6	79	67	124	102	0	0
2001	6	6	3	3	2	2	51	41	198	164	1	0
2002	24	24	2	2	3	3	75	67	143	132	1	1
2003	13	13	0	0	6	4	28	17	96	84	1	1
2004	9	5	4	4	1	1	31	25	96	90	3	3
2005	7	7	0	0	2	2	23	18	73	65	1	1
2006	3	3	0	0	2	2	16	11	78	69	2	0
2007	3	3	0	0	5	5	14	12	63	62	1	1
2008	9	9	0	0	2	2	29	29	72	61	8	6
2009	5	5	1	1	3	3	25	24	66	60	4	4
+/- 2008	-45%	-45%	+100	+100%	+50%	+50,0%	-14%	-17%	-9%	-1,6%	-50,0%	-33%

[MVČR 2010]

Vidíme, že statistika je tedy rozdělena dle toho, za které konkrétní trestné činy bylo kolik osob v určitém roce stíháno, respektive obžalováno. Tabulka níže nám již prozradí počet lidí stíhaných za všechny trestné činy, uvedené v předchozí tabulce, dohromady:

ROK	90	91	92	93	94	95	96	97
CELKEM(STÍHÁNO)	24	10	21	46	116	508	616	569

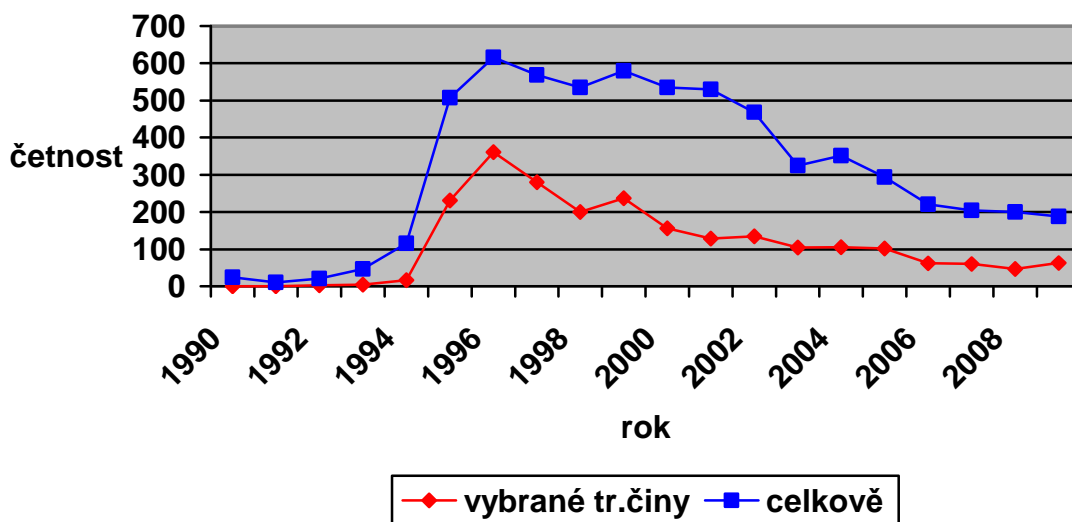
98	99	00	01	02	03	04	05	06	07	08	09
535	580	535	530	468	325	351	294	221	204	200	188

Záměrně jsem sčítal stíhané, a nikoliv z toho obžalované, jelikož mi to přijde poněkud relevantnější. Když je někdo stíhán, je k tomu určitý důvod. Kdežto nepodaří-li se

nějakou osobu obžalovat, neznámá to ještě, že se ničeho nedopustila. Tím netvrdím, že všichni stíhaní jsou i viníci, ale každopádně tato statistika je dle mě objektivnější.

Z celkového souhrnu případů za jednotlivé roky tedy pozorujeme, že nejvíce agresivně vystupujících pravicových extrémistů bylo v roce 1996, kdy (pomineme-li chaotické období těsně po roce 1989) od roku 1991 jejich počet stoupal a po onom roce 1996 až do roku 2010 opět klesal (s malou výjimkou v letech 1999 a 2004).

Chceme-li ještě zjistit, jaké míry agresivita těchto extrémistů v oněch jednotlivých letech dosahovala, vezmeme v potaz jen určité paragrafy. Konkrétně: „násilí proti skupině obyvatel a proti jednotlivci“, „vražda“ a „ublížení na zdraví“. Následující graf nám tyto vybrané trestné činy ukazuje v porovnání s těmi všemi výše uvedenými:

Vidíme, že, až na malou výjimku v roce 2002 a 2009, se počet nejagresivnějších trestných činů vyvíjel podobným trendem jako všechny „extrémně pravicové“ trestné činy dohromady. Lze tedy říci, že radikálnost projevů lidí jednajících krajně pravicově je po sledovanou dobu vesměs přímo úměrná počtu těchto lidí.

Zdá se tedy, že počet „krajně pravicových“ trestných činů každým rokem neustále klesá. Znamená to ale, že klesá i počet příznivců krajní pravice? Extrémisté a jejich subjekty během zkoumané doby získali jisté zkušenosti a postupují stále více sofistikovaně. Při cestě ke svým cílům se snaží používat pokud možno co nejméně nelegálních prostředků, aby nemohli být stíháni. Tato situace je již poněkud těžko

měřitelná. Ačkoli je tento fenomén do budoucna pro stát potenciálně více nebezpečný, pro náš „výzkum“ jsou podstatní ti, kteří se krajně pravicově skutečně projevují.

V jistém smyslu dobrým ukazatelem jsou též volební výsledky krajní pravice do poslanecké sněmovny, respektive České národní rady v rámci česko-slovenské federace. Následující tabulka, kterou jsem vypracoval na základě údajů Českého statistického úřadu, nám ukáže procentuelní výsledky vždy v daném období dominantního ultrapravicového subjektu:

VOLEBNÍ ROK	SUBJEKT	ÚSPĚŠNOST (zaokrouh.)
1990	Všelid. dem. str. + SPR	1 %
1992	SPR-RSČ	6 %
1996	SPR-RSČ	8 %
1998	SPR-RSČ	3,9 %
2002	Republikáni M. Sládka	1 %
2006	Právo a spravedln. (vč. DS)	0,23 %
2010	DSSS	1,14 %

[ČSÚ 2011]

Na základě tohoto přehledu si můžeme povšimnout, že vývoj volebních výsledků krajní pravice docela koresponduje s výše zkoumaným vývojem počtu osob stíhaných pro krajně pravicové trestné činy.

K zjištění alokace podpory ultrapravice nám v rámci výsledků parlamentních voleb dobře poslouží statistika opět z volebního webu ČSÚ s názvem „Výsledky hlasování za volební kraje“. Zde zjistíme, že zdaleka největší podporu má krajní pravice tradičně v kraji Ústeckém. Dále pak ještě „vyčnívá“ kraj Plzeňský a Karlovarský. Tedy shrnuto – jedná se nejvíce o severozápadní oblast republiky.[ČSÚ 2011]

Pro výzkum faktorů ovlivňujících míru pravicového extremismu je také důležitá charakteristika typického voliče krajní pravice. Jako vzor mi posloužila tabulka uvedená v knize M. Mareše s názvem „Profil voličů SPR-RSČ v roce 1996“:

Skupina	Podíl na elektorátu strany (%)
Muži	63,7
Dělníci	42,2
Pracovníci v zemědělství a lesnictví	8
Pracovníci těžby a zpracování nerostů	2,1
Pracovníci těžkého průmyslu	6,4
Příslušníci a pracovníci ozbrojených sborů	3,2
Lidé z domácnosti s hrubým měsíčním příjmem 5001-7000 Kč	23,8
Lidé s nedokončeným základním vzděláním	1,6
Lidé vyučení a se středním vzděláním bez maturity	46,4

[Mareš 2003: 219]

Z těchto údajů tedy vyplývá, že nejvíce voličů ultrapravice pochází z podprůměrně vzdělaného, dělnického a chudšího prostředí, přičemž spíše se jedná o muže. To víceméně potvrzují i slova pplk. JUDr. Dušana Fouska z Odboru metodiky prevence a mezinárodní spolupráce Útvaru pro odhalování organizovaného zločinu služby kriminální policie a vyšetřování, který mi na dotaz „Jak byste charakterizoval typického příznivce krajní pravice (věk, pohlaví, vzdělání, lokalita, zájmy)?“ odpověděl: *„Nejvíce zastoupené věkové rozmezí mezi příznivci pravicového extrémismu je 21 – 39 let, převážně muži, ženy tvoří malé procento kolem 5%, ve vzdělání převažují příznivci s ukončeným základním vzděláním a vyučení a středoškoláci - cca 80%, lokality Ústecký kraj, Moravskoslezský kraj.“*

3. Faktory ovlivňující míru pravicového extrémismu u nás po roce 1989

V předchozí kapitole jsme si popsalí, jak se u nás pravicový extrémismus po převratu vyvíjel a jaké intenzity asi v jednotlivých letech dosahoval. Ale jaké prvky tuto intenzitu v zásadě ovlivňovaly? Co onen pravicový extrémismus podporuje a co ho naopak brzdí? Právě na tyto otázky budeme v následující kapitole hledat odpovědi, a to i na základě poznatků z kapitol minulých.

V první řadě si je třeba uvědomit, že to bude jistě více činitelů dohromady, které na onu míru a její trend mají rozhodující vliv. Tyto činitele tak můžeme rozdělit na několik typů, podle toho z jaké oblasti pocházejí. Jako první z dvanáctky typů jsem zvolil **faktory etnicko-kulturní**. Velmi záleží na tom, do jaké míry je sledovaný státní útvar etnicky a kulturně homogenní. Pod druhý typ jsem zahrnul faktory **politické**. Nezanedbatelný vliv má totiž také to, jak tolerantně stát ke zmíněným odlišným etnikům a jejich kulturám přistupuje. Sem patří věci jako pozitivní diskriminace (včetně přístupu úřadů, policie, justice), nastavení sociálního systému nebo třeba imigrační politika, ale též zdali státní představitelé zde uvedené faktory a aktéry na ně upozorňující neignorují, ba dokonce nebagatelizují či nepopírají. Třetí typ představují faktory **politicko-kulturní**. Čím více bude úroveň politické kultury nižší a čím méně bude vládnutí efektivní, tím více budou lidé hledat rázné pravicové autority. Faktory **sociálně-ekonomickými** jsem nazval typ čtvrtý. Intenzitu pravicového extrémismu dosti ovlivňuje, zdali jsou, nebo nejsou, ve společnosti jiné aktuálně převládající, především společensko-ekonomické, problémy. Stručně řečeno, bude-li se někdo mít co ohánět, aby sehnal práci a uživil se, podpoří spíše levicové subjekty. Ovšem tento jev má i druhou stranu mince. Dotyčný může o to více podporovat i krajní pravici, nabízející jednoduchá a radikální řešení, která jako viníky situace identifikuje například přistěhovalce z východu. Pátým typem jsem označil faktory **zahraničně politické**. Jak víme, pravicoví extrémisté vystupují ostře proti, jak politické, tak ekonomické, tak i vojenské mezinárodní integraci. Takže také zajisté záleží na tom, jaká je v tomto ohledu zahraniční politika daného státu. S tím svým způsobem souvisí i šestý typ činitelů, a sice faktory **mezinárodní**. Tedy tlaky cizích zemí a mezinárodních organizací na naše představitele, ať už ohledně sudetských Němců nebo romské problematiky. I tyto jevy totiž pravicoví extrémisté vnímají a reagují na ně. Za sedmé jsem neopomenul ani faktory **hospodářské**. Z hlediska krajní pravice je též důležité, do jaké míry země je

nebo není hospodářsky soběstačná či jaký podíl tuzemských podniků je v rukou cizinců. Faktory **historické**, jak jsem nazval osmý typ prvků ovlivňujících míru pravicového extrémismu, hrají také důležitou roli. Většina národů má určitou historickou epochu, kterou považují za vrchol svých dějin a které by extrémisté rádi za každou cenu opět dosáhli. V našem případě se jedná především o husitství a období první republiky. Devátému typu faktorů jsem přiřadil název **inteligentní**. Přikládám totiž velký důraz tomu, na jaké úrovni je všeobecné povědomí v našem případě o rizicích pravicového extrémismu a radikalismu. Přehlédnout nelze ani desátý typ těchto činitelů, které jsem označil faktory **mediálními**. Je zřejmé, že ne vždy všechna média informují o určitých problematikách zcela objektivně. I to má svůj vliv na aktivizaci krajní pravice. Předposledním, tedy jedenáctým, typem jsou, dle mé klasifikace, faktory **zahraniční**. Konkrétně tím mám na mysli vliv zahraniční krajní pravice na aktivisty u nás. A konečně, i když rozhodně ne v poslední řadě, hrají svou roli faktory **prožitkové**. Někdo, kdo zažil útrapy například nacistické okupace našeho území, bude jen stěží podporovat pravicové extrémisty, i když i takové případy jsou. (Jedná se pak o nacionalisty distancující se od nacionálního socialismu.)

Tyto faktory dále můžeme třídit do určitých kategorií. V první řadě jsem je rozdělil na kategorii vnitřních faktorů a kategorii vnějších faktorů. Mezi vnější se řadí ty faktory, jejichž řešení nemá stát čistě ve svých rukou. Dle mé předchozí klasifikace sem tedy patří faktory zahraniční a faktory mezinárodní a vlastně i ty historické a prožitkové. Historii totiž těžko přepíšeme a chronologicky vzato je to pro nás již také svým způsobem záležitost vnější – mimo naší dobu. Kategorii vnitřních faktorů jsem dále rozdělil na dvě podkategorie, a sice na skupinu faktorů, kterou stát má možnost přímo řešit a na tu, kde tuto možnost nemá. První případ zahrnuje částečně faktory etnicko-kulturní. Částečně proto, že přítomnost etnických menšin, které na území státu již z historie jsou, nemůžeme v současnosti příliš ovlivnit. Můžeme ovšem ovlivnit přítomnost jejich nově příchozích příslušníků. Dále do zmiňované podkategorie patří samozřejmě faktory politické a politicko-kulturní, faktory sociálně-ekonomické, zahraničně politické, hospodářské a inteligentní a částečně i ty mediální. Opět částečně proto, jelikož v demokratickém režimu může stát určitým způsobem ovlivňovat pouze média veřejnoprávní. Z toho tedy vyplývá, že do podkategorie vnitřních faktorů, jež stát přímo řešit nemůže, spadají pouze částečně faktory etnicko-kulturní plus částečně ty mediální. Dalším hlediskem, dle kterého můžeme faktory ovlivňující míru pravicového extrémismu kategorizovat, je to, zda se jedná o činitele vycházející obecně ze

společnosti, nebo zda jejich původ tkví v politice jako takové. Do první kategorie na základě tohoto klíče budou patřit faktory etnicko-kulturní, dále, ač ne úplně stoprocentně, faktory sociálně-ekonomické, prožitkové a konečně též zahraniční. Faktory historické nechávám v tomto dělení stranou a ty zbývající jsem pak zařadil mezi ty, jež vycházejí z politiky. Možná někoho napadne, že inteligenční faktory by měly patřit spíše do kategorie první. Nic méně, na to, do jaké míry a jakým směrem bude společnost vzdělána, má rozhodující vliv stát. Naše faktory lze též dobře rozdělit dle toho, jestli mají automaticky celoplošný charakter a nebo jsou odvislé od konkrétní lokality. Do druhé uvedené kategorie spadají faktory etnicko-kulturní, částečně politické (dané pravomoci regionální a komunální politiky) a případně faktory historické (je-li, nebo je-li dle někoho, určitá oblast historicky specifická). Jako poslední hledisko kategorizace oněch faktorů jsem vybral čas, a sice jestli jsou či nejsou dané faktory v souvislosti s pravicovým extrémismem fenoménem dlouhodobým a nebo zdali se jedná o činitele mající vliv jen v posledních desetiletích. Pod druhý případ však zahrnuji pouze faktory mediální a inteligenční. Před druhou světovou válkou skutečně nebyla média v tomto ohledu v demokratických zemích takovou silou jako dnes a co se týče vzdělávání, jelikož před válkou obecně nebyla téměř žádná zkušenost s ultrapravicovými režimy, nepřikládal se vysvětlování jejich hrozeb takový důraz.

3.1 Faktory posilující pravicový extrémismus

Než se pustíme do popisu faktorů, které pravicový extrémismus posilují, uvedu zde, ale i v následujících kapitolách, odpovědi na pár otázek položených několika příslušníkům krajní pravice, konkrétně Dělnické strany sociální spravedlnosti, kteří jsou různého věku, vzdělání, povolání a pochází z různých oblastí republiky. Mohli bychom zde sice všelijak teoretizovat, ale bez vyjádření samotných aktérů se těžko dobereme relevantních závěrů. Pomiňme nyní to, jestli s danými odpověďmi souhlasíme, či nikoliv. Podstatné je, jaký má toto mínění vliv na četnost krajní pravice. První otázka, kterou jsem nejmenovaným členům zmíněné strany položil, zní takto:

Co Vás přimělo vstoupit do DSSS?

1. dotázaný: „Neschopnost tzv. "vůdců" našeho státu (ať už jde o otázku důchodů, Romů, zdravotnictví, či jen jejich "ultraschopnosti" špinit jeden druhého a přitom srát na lid).“

2. dotázaný: „Když se podívám na současné vedení státu, je to katastrofa... Schodek je rok od roku větší a větší. Kudy tečou finance ze státního rozpočtu? Samozřejmě na nepřizpůsobivé občany. Dalo by se říci, že hlavně tato menšina vysává státní pokladnu.“

3. dotázaný: „Bezohledné rozkrádání státu všemi vládami za posledních 21 let. Nesvoboda slova - svoboda slova je jen jedna, neexistuje žádné ALE.“

A do jaké míry tyto důvody korespondují s názorem již tázaného pana pplk. JUDr. Dušana Fouska? Na otázku „Jaké jsou podle Vás hlavní důvody, proč se někteří lidé uchylují ke krajní pravici (jaké případné politické kroky k tomu přispívají)?“ odpověděl: „Důvodů, které vedou k tomu, že se lidé uchylují k sympatiím s pravicovým extremismem, je několik: negativní zkušenost s menšinami, sociálně vyloučenými, pocit sounáležitosti s určitou podobně smýšlející skupinou, vývoj politické kultury (nedostatečně vysvětlovaná témata politická, sociální, ekonomická, s tím spojená nezaměstnanost), zpravidla nižší vzdělanost příznivců, snaha o hledání „jednoduchých“ řešení celospolečenských problémů, hudební styl pravicového extrémismu, neexistence dostatečných morálních autorit ve společnosti, absence historické zkušenosti s nacismem, akcentování národních a národnostních myšlenek, odmítání multikulturalismu, odpor proti komunistické ideologii. Nejvýraznějším důvodem v ČR je však „vigilantismus“ (anticikánismus), zejména v oblastech s vyšším podílem romského obyvatelstva (Ústecký kraj, Moravskoslezský kraj).“

Druhá otázka: Co k tomu podle Vás přimělo většinu členů?

1. dotázaný: „Láska k vlasti, která je před naším zrakem rozprodávána a ničena.“

2. dotázaný: „Většina členů se na to dívá asi stejně jako já... Ano, najde se tu sice pár jedinců, kteří to považují za módu. Řeknou si, kdo je v DSSS, je prostě cool. Myslím, že je tento postoj ke straně minimálně špatný.“

3. dotázaný: „Mé vrstevníky jistě výše uvedené důvody - žili jsme 30 let v komunismu.“

Třetí otázka: Co by podle Vás DSSS měla dělat, aby byla úspěšná u voleb?

1. dotázaný: „Zviditelnit se spíše volební kampaní, než soudními tahanicemi.“

2. dotázaný: *„Mám takový dojem, že se pořádají pochody hlavně proti nepřizpůsobivým. Působí akorát problémy. Určitě si vzpomínáte na Cikány v Krupce nebo Novém Bydžově... A na jaké straně začínají spory mezi nepřizpůsobivými a DSSS? Samozřejmě na straně Cikánů. V Krupce pořádali "církvní shromáždění", při němž jim byly zabaveny modlitební pomůcky, jako je mačeta, sekera, kopí atd. atd... Také bychom ale měli poukázat na vedení státu... Například na pana Kocába a další.“*

3. dotázaný: *„Stát pevně za svými programovými požadavky.“*

Čtvrtá otázka: Je nějaký programový bod, se kterým s DSSS nesouhlasíte?

1. dotázaný: *„Nedá se říci, že bych s něčím z programu nesouhlasil.“*

2. dotázaný: *„Určitě nesouhlasím s odstupem z NATO. Nemáme prostředky vybavit si alespoň malou bojeschopnou armádu. Byli bychom snadný terč.“*

3. dotázaný: *„Nelze jednoznačně říct, že bych s něčím v programu nesouhlasil.“*

Pátá otázka: Naopak, které programové body považujete za nejzásadnější?

1. dotázaný: *„Hodně mě nadchl program pro řešení ekonomické krize a důchodové reformy.“*

2. dotázaný: *„Souhlasím se zachováním měny. A nejzásadnější? Ochrana menšinových funkcionářů a podnikatelů.“*

3. dotázaný: *„Připravujeme nové prog. prohlášení - Prošetření privatizačních podvodů a důsledné potrestání viníků.“*

Nyní se na základě oněch typů faktorů ovlivňujících míru pravicového extrémismu, výše uvedených výpovědí příslušníků krajní pravice a pana pplk. JUDr. Dušana Fouska a dosavadních zjištění pokusíme definovat ty faktory, které extrémní pravici posilují.

Nejdříve zde tedy máme faktory etnicko-kulturní. Jak je patrné, zásadním faktorem tohoto typu je u nás **přítomnost početné romské menšiny**, především její povětšinou odlišné kultury a z ní pramenící značnou částí většinové společnosti **neakceptovatelný způsob života**. Otázkou je, do jaké míry za to může kultura zmiňované menšiny a jakou měrou je ono chování ovlivnitelné politikou. Za problém bývá také považována, ačkoliv to v reakcích dotázaných „nezaznělo“, ale je to zmiňováno například v programech ultrapravicových stran či to slyšíme z úst

samotných extrémistů, **imigrace**, a to především obyvatel z východu, kteří údajně Čechům **berou práci a přináší s sebou značnou kriminalitu a cizí kulturu**. To mimo jiné potvrzuje i renomovaný odborník na pravicový extrémismus pan Miroslav Mareš, který uvádí, že mnoho Čechů vnímá uprchlíky a azylanty negativně²³, čehož se prý krajní pravice také snaží využít [Mareš 2004: 123]. Jak jsem již řekl, patrně mnoho těchto etnicko-kulturních příznaků závisí hodně na legislativě. To jsme se již ale dávno dostali k faktorům politickým. Mnohé výše uvedené odpovědi tomu i nasvědčují, že lidé se také uchylují k ultrapravici právě v důsledku údajného **nadržování** tzv. **nepřízpusobivým** obyvatelům ze strany státu (to nemusí být samozřejmě jen, a zdaleka ne všichni, Romové), především pak se jedná o **sociální dávky**. Zde můžeme zmínit i onu, v jedné z odpovědí vulgárně vyjádřenou, údajnou **ignoraci zájmů občanů** ze strany politiků. Podstatné také je (jistě nejen dle paní Vladimíry Dvořákové) do jaké míry dokáže stát, potažmo obec, zajistit **bezpečnost obyvatel** (v „kritických“ lokalitách) [Mareš 2003: 83]. Zapomenout bychom jistě také neměli, nejen dle pana podplukovníka, na v tomto ohledu negativní vliv **podporování multikulturalismu**. Jako třetí typ faktorů jsem popisoval ty politicko-kulturní. I ty byly obsaženy ve výpovědích členů DSSS a pana pplk. JUDr. Dušana Fouska. **Rozhádaná politická scéna** a s tím spojená nižší efektivita vládnutí, **absence morálních autorit, korupce**, údajné **rozkrádání a rozprodávání naší vlasti** – to vše jsou též aspekty podporující krajně pravicové subjekty. Faktory sociálně-ekonomické pro změnu zahrnují našimi respondenty podotýkanou především **nemalou míru nezaměstnanosti** či **nízké důchody**. I když, třeba na konci devadesátých let měla výrazně se zvyšující nezaměstnanost a další společensko-hospodářské problémy za následek právě prudký pokles přinejmenším voličské podpory extrémní pravice, kdy velká část jejího elektorátu podpořila především sociální demokracii. Jak je vidět, co se týče faktorů zahraničně politických, není členství České republiky v mezinárodních strukturách prvořadým motivem pro podporu krajní pravice (mohli jsme zaregistrovat i pozitivní slova například o Severoatlantické alianci). Tím samozřejmě nechci tvrdit, že tento aspekt je zcela bez „viny“. Někteří odborníci poukazují na význam tzv. „modernizačního konfliktu“ v postsocialistických zemích, který se mimo jiné projevuje „konfliktem mezi tradicionalismem a „pozápadněním“, mezi partikularismem a

²³ Dle průzkumu agentury SC&C z roku 2001 „si 68% respondentů myslelo, že cizinců je v ČR příliš mnoho“ [Mareš 2004: 93].

universalismem, mezi „renacionalizací“ a „europeizací“ [Mareš 2003: 85]... Podobně jsou na tom patrně faktory mezinárodní.

Každopádně faktory hospodářské již evidentně zanedbatelné nejsou. Zaznamenali jsme volání po větší podpoře **tuzemského průmyslu** a drobných podniků nebo narážky na **schodek veřejných financí**. Dále jsme se bavili o faktorech historických. Jak jsem již říkal, dějiny změnit nelze. Nicméně jejich odkaz má v dnešní době za následek ono panem pplk. JUDr. Fouskem zmíněné „**akcentování národních a národnostních myšlenek**“. To potvrzuje i Klaus von Beyme, který jako jeden z předpokladů úspěchů krajní pravice uvádí též „prvek etnického uvědomění v návaznosti na vlastní státní tradici“ [Mareš 2003: 84]. Pan Fousek též „hovořil“, že svou „vinu“ na popularitě extrémní pravice má i **nízká vzdělanost** určité části společnosti, čímž jsme vlastně přešli k faktorům inteligenčním. Faktory mediální také nebudou patřit mezi ty, které by v našem případě hrály prim. Opět je ale nelze zcela podceňovat. Co se týče faktorů zahraničních, to přirozeně jako důvod málokterý aktér uvede, leč na základě informací z jiných kapitol je **inspirace** české krajní pravice u především západních **sousedů** prokazatelná. To se týká i panem Fouskem zmiňované hudby, co by dalším nástrojem extrémní pravice pro získání nových příznivců. A jako poslední nám zbyly faktory prožitkové. Tady lze konstatovat jediné. Čím **méně lidí, kteří** skutečně **prožili** poslední světovou **válku** nebo další konflikty pramenící z lidské nenávisti, bude naživu a dělit se se svými prožitky s mladšími generacemi, tím méně si lidé jejich útrapy budou uvědomovat a tím snáze se přikloní ke krajní pravici.

Tato zjištění v podstatě odpovídají i obecným předpokladům, jež vedly ke vzniku fašismu a národního socialismu v meziválečném období. Bylo to především: „zhroucení ekonomické stability“, „úpadek státní autority“, „rozklad vazby občanů na republiku v důsledku ideologické radikalizace, svárů stran, korupce a skandálů mezi politickými elitami“, „vnitropolitický mocenský boj jako reflexe mezinárodního nerespektování národních zájmů“ a „právo na primát vlastní síly a vnitřní jednotu, vyplývající ze zkušeností se zdiskreditovanou kolektivní mírovou a bezpečnostní politikou“. Obecné předpoklady úspěchů extrémní pravice, konkrétně v západní Evropě, vymezil také Michal Klíma. Mimo jiné tvrdí, že postindustriální vývoj v Evropě vedl spolu s rozpadem komunistického bloku a makroekonomickými problémy k tzv. diverzifikaci zájmů, kdy se vytvořil prostor právě pro etablování krajně pravicových stran. Někteří autoři také uvádí, že v poválečném období dochází k jistému „odideologizování“ tradičních politických stran, v jehož důsledku se hlavní boj o přízeň

voličů přesunul do politického středu, a neobsazená společenská témata na okraji spektra tak, mezi jinými, zabrala právě „populistická ultrapravice“. Po vlně úspěchů krajní pravice v Evropě na přelomu tisíciletí definoval Oliver Trade mimo jiné „strukturální příčiny“ posilování pravicového extrémismu. Jsou to zaprvé problémy společenské: „hospodářská nejistota (nezaměstnanost, odstraňování zabezpečení zaměstnanců, nestabilní trh), sociální nerovnosti (rozdíly v příjmech, dlouhodobá nezaměstnanost) a společenské obavy (kriminalita mládeže, růst násilí, migrační vlny); zadruhé znechucení politikou: nekonečné diskuse politiků etablovaných stran bez toho, aby bylo dosaženo výsledku, jakož i vzájemné výpady a pomluvy, ale též interní vady politického systému jako korupce, nezákonné financování politických stran a osobní obohacování; zatřetí mezinárodní vývoj: zvyšování kompetencí EU a její rozšíření, globální migrační hnutí, strach z terorismu“.[Mareš 2003: 81-83]

3.2 Faktory oslabující pravicový extrémismus

Zjednodušeně by šlo říci, že se vlastně jedná o opačné faktory oproti těm výše uvedeným. Ale to by zdaleka nebylo přesné.

Tedy vezmeme to opět postupně. Říkali jsme, že pravicovým extrémistům u nás hraje do karet početná romská menšina. Z tohoto, ale i ze slov pana pplk. JUDr. Fouska, tedy vplývá, že pravicový extrémismus bude obecně slabší v regionech, **kde žije méně příslušníků** především **zmíněné komunity**. Dalším faktorem je imigrace. **Striktní přistěhovalecká politika**, zejména ve vztahu k méně rozvinutým zemím, dokáže též snížit popularitu krajní pravice. Také jsme se bavili o údajném nadržování nepřizpůsobivým spoluobčanům. Samozřejmě, převládne-li v naší společnosti názor, že **státní instituce a úřady měří všem stejným metrem**, jistě to také přispěje k poklesu pravicového extrémismu. To samé, bude-li sociální systém nastaven tak, aby se skutečně **nevyplatilo být** kupříkladu delší dobu **nezaměstnaný** (a přitom nenastoupit do nabízeného povolání). Dalším faktorem, který částečně ubírá ultrapravici síly a který je tedy čistě v rukou politických představitelů, je, pokud se bude co nejvíce **dbát** opravdovým **zájmům obyvatel** země. Ve výčtu faktorů, které pravicový extrémismus podporují, jsme dále brali v potaz zajištění bezpečnosti obyvatel. Čili občané musí mít **důvěru v bezpečnostní složky a cítit se ve své zemi bezpečně**, a to tedy především

v místech s nadměrným výskytem sociálně patologických jevů. V zájmu oslabení pozic ultrapravice **by se též neměl tolik akcentovat onen multikulturalismus**. Dalším fenoménem je politická kultura. Je nabíledni, že čím **méně korupce, skandálů, hádek**, a s tím spojené absence morálních autorit, na naší politické scéně bude, tím méně bude mít krajní pravice argumentů. **Nejinak** je tomu **v případě údajného rozkrádání a rozprodávání státního majetku**. **Totéž** platí o **nezaměstnanosti a nízkých důchodech**. Z hospodářského hlediska je pak důležité **zmírňovat schodky veřejných financí** a **podporovat domácí ekonomické subjekty**, abychom byli v co největší míře hospodářsky nezávislí. K eliminaci pravicového extrémismu přirozeně přispívá i **zvyšování povědomí o hrozbách extrémní pravice** v rámci vzdělávacího systému, ale i v rámci především veřejnoprávních sdělovacích prostředků. Inspiraci příznivců ultrapravice v cizině sotva ovlivníme. Co však ale také může někoho přesvědčit nepodporovat krajní pravici je **větší působení spoluobčanů, kteří na vlastní kůži zažili útrapy** nejenom **nacistického režimu** za druhé světové války.

Vzhledem k tomu, že tato podkapitola mnohdy implikuje z té předchozí a jelikož na bázi této podkapitoly je v podstatě i kapitola následující, není momentálně důvod se zde více zdržovat. Pouze zde ještě pro srovnání uvedu odpovědi oněch dotázaných příslušníků krajní pravice na moji poslední otázku:

Jaké dejme tomu tři věci by nejvíce pomohli zmírnit napětí ve společnosti?

1. dotázaný: *„Řekl bych, že a) snížení byrokracie a s tím spojené korupce, b) úprava politického systému, c) vzájemná solidarita (která tu opravdu chybí).“*

2. dotázaný: *„Tři věci... Určitě snížení sociálních dávek Cikánům... Dále bych upřednostňoval navýšení důchodů. Dnešní důchody jsou nesmírně malé až směšné. Jen za léky mohou důchodci dát až 2 000... A jako třetí asi rozšíření průmyslu. Přispělo by to ke snížení nezaměstnanosti.“*

3. dotázaný: *„Odstranit zvýhodňování občanů na základě barvy pleti, zastavit krizový růst nezaměstnanosti.“*

Ač se některé návrhy v těchto odpovědích mohou zdát značně demagogické, či jejich aplikace dokonce protiprávní, je třeba si podle mě důrazně uvědomit, že na základě právě těchto argumentů se k ultrapravici hlásí valná část její členů, a proto by bylo velkou chybou je ignorovat!

4. Návrhy na pozitivní řešení problematiky

Tato kapitola si rozhodně neklade za cíl publikovat nějaké univerzální pravdy. To, jak víme, ani dost dobře nejde, protože každá lokalita a každá doba mívá svá jistá specifika. Jedná se spíše o jakási doporučení z mé strany na základě toho, co jsem doposud zjistil. Své návrhy zde mimo jiné opřu o obsah již citované Strategie boje proti extremismu v roce 2009 (dále jen „Strategie“) a argumentů opět pana pplk. JUDr. Dušana Fouska. Pro rok 2010 zůstala ona strategie stejná – pouze se aktualizovalo její plnění. Následující řádky jsou tedy jakousi konfrontací mezi tím, jaké konkrétní kroky stát na základě zmíněného ministerského dokumentu v boji s (pravicovým) extrémismem podniká a jaká řešení se nabízí mně. Pomineme ovšem kroky represivní a zaměříme se pouze na ty preventivní – tedy na ty, které mají omezovat podporu krajní pravici a které vychází z našich dvanácti skupin faktorů, respektive z předchozí kapitoly pojednávající o faktorech oslabujících pravicový extrémismus.

Začněme tedy u té imigrační politiky. Vláda by měla jasně deklarovat a činit v tomto ohledu takové kroky, které povedou k eliminaci přílivu těch přistěhovalců, kteří pro naši republiku zkrátka nejsou přínosem. Podobné návrhy jsem ve Strategii nenašel. S tím souvisí i zvýšení minimální mzdy a potírání práce na černo (a dalších věcí s tím souvisejících), o což se tedy současná vláda údajně snaží, aby po takovýchto imigrantech nebyla u zaměstnavatelů o moc větší poptávka než o Čechy.

Další nezbytností je dbát stejně striktně na vymáhání práva a pořádku i v lokalitách se zvýšeným výskytem sociálně patologických jevů. V takovýchto oblastech často dominuje romské etnikum, a nelze v těchto místech postupovat jiným metrem, protože to mimo jiné evokuje pocity, že je zde jisté skupině obyvatel nadřezováno, což jen a jen zintenzivňuje protiromské nálady a opět posiluje extrémní pravici. Chce-li stát udržet občany na své straně, musí jim dát na celém svém území pocit bezpečí. Týká se to přístupu ze strany policie, přehodnocení její pravomocí a kapacity v oněch oblastech, dále státní správy a je to otázkou i přístupu komunálních politiků. To samé platí i v případě justice. Náš právní řád pochopitelně umožňuje za konkrétní trestné činy udělovat trestní sazby v jistých rozmezích. Ke snižování napětí ve společnosti zcela jistě nepřispívá, jsou-li určité delikty kvalifikovány tak rozdílně a tresty udělovány tak odlišné, navíc jedná-li se o pachatele různé barvy pleti, jako se tomu letos stalo v kauze žhářů z Vítkova a v případě Patrika z Krupky na Teplicku. Snad jasným důkazem byla reakce Dělnické strany právě v Krupce dne 9.4. tohoto roku.

Poté se nelze divit, že s ultrapravicovými subjekty mnohdy sympatizují i běžní občané, o kterých bychom to zdaleka nepředpokládali.

Další kapitolou je sociální systém. Ať už díky zmiňované minimální mzdě, nižší podmíněnosti poskytování sociálních dávek či formě jejich vyplácení dochází často ke zneužívání těchto příspěvků, což kromě jiného též poskytuje argumenty pravicovým extrémistům a i z tohoto důvodu je třeba tuto oblast politiky přehodnotit. Člověk, který nepracuje a práci si aktivně nehledá a nevyužije první relevantní nabídky, ať jde s prominutím třeba žebrat, ale je nepřijatelné, aby ho stát zabezpečoval na úkor těch snaživých z řad naší společnosti. Tento aspekt Strategie určitým způsobem v potaz bere [MVČR 2010: 41].

A v neposlední řadě v rámci těchto politických faktorů, na rozdíl od Strategie [MVČR 2010: 50,56-60,79-81], nedoporučuji příliš propagovat multikulturalismus. Jsem přesvědčen, že to způsobí více škody, než užitku. Poučme se z nedávných zkušeností v západní Evropě. Tím samozřejmě netvrdím, abychom byli k cizím kulturám nějak nepřátelší a jejich příslušníky odsuzovali.

Konečně, je naprosto kontraproduktivní, když naši představitelé, namísto toho, aby se problémem skutečně zabývali, někoho neuváženě označí za „extrémistu“, „rasistu“, či „neonacistu“ jen proto, že se mu kupříkladu nelíbí, jak se někdo chová, nebo že v určitém ohledu podporuje přísnější řešení.

Zlepšovat úroveň politické kultury a efektivity. Tato věta nesmí být jen prázdným heslem. Zde je ovšem zapotřebí, aby každý politik začal sám u sebe a pokud možno přesvědčoval lidi, aby volili ty kandidáty s lepšími mravy. V mírné zlepšení v tomto směru věřím, ale spíš se u tohoto bodu obávám, že jsem trochu naivní. O těchto faktorech se Strategie téměř vůbec nezmiňuje.

Samozřejmě bylo by též vhodné více uvažovat o tom, které strategické objekty, komu a za kolik se mají případně privatizovat a zamezovat různým nekalostem a osobním obohacením v rámci takovýchto prodejů. I tyto jevy přirozeně extrémisté silně vnímají.

Další oblastí jsou otázky sociálně-ekonomické. Vláda by neměla podporovat kroky směřující ke zvyšování nezaměstnanosti, výraznějšímu růstu inflace a ke snižování reálných mezd. S tím souvisí i téma další, a tím je zahraniční politika. V rámci především Evropské unie by měli naši představitelé bojovat za co pokud možno nejmenší omezování našeho hospodářství. Pak jsme tu měli faktor mezinárodní, kde by extrémistům trochu větru z plachet sebralo, pakliže by naše republika částečně

odmítala kritiku zahraničí za údajnou diskriminaci Romů a podobně. Většina lidí je totiž toho názoru, že je zde tato menšina naopak zvýhodňována. Pochopitelně ani o jednom z faktorů uvedených v tomto odstavci nenajdeme ve Strategii ani slovo.

O čem se v dokumentu též nedočteme, je oblast národohospodářská. Je třeba podporovat domácí ekonomické subjekty a pokud možno je příliš nezatěžovat zbytečnou byrokracií a vysokými daněmi a dalšími poplatky. Pro společnost je logicky ekonomicky přínosnější co největší podíl českých společností na hrubém domácím produktu. Co také může nejen ultrapravicí přivodit nové příznivce je neustále se zvyšující schodek veřejných rozpočtů.

Co však ve Strategii obsaženo je, je věnování více času hrozbám extrémismu ve výuce – především jeho příčinám, projevům a důsledkům [MVČR 2010: 56-60,79-81]. Ruku v ruce s tím bych ale uvítal třeba více pořadů na toto téma (ne jen ale z druhé světové války) ve veřejnoprávních médiích. Jistě by také měl být ve škole kladen větší důraz na objektivnější výklad českých dějin. Neměl by být ani zbytečně kritický, ale ani přehnaně nacionalistický.

O čem se pro změnu ve Strategii nepíše, je objektivita veřejnoprávních médií, zejména ve vztahu ke způsobu života a k případné kriminalitě minorit na našem území. Kde koho totiž pobuřuje, když se dovídá, jací jsou lidé například ze „sociálně vyloučených“ skupin obyvatelstva chudáci, aniž by již někdo třeba přiznal, do jaké míry si za to tito jedinci mohou sami. Je tedy třeba dbát na to, aby média skutečně odrážela realitu takovou, jaká je. Stejně jako je neakceptovatelný nepoměr, kterým média informovala o průběhu již zmíněných kauz Vítkov a Krupka. Jak si pak lidé mají myslet, že se „černý“ rasismus nezlehčuje?

A na závěr, a tím jsme se dostali k faktorům prožitkovým, by jistě mnohé potenciální přívržence krajní pravice odradila větší zkušenost s lidmi, kteří prožili hrůzy kupříkladu nacistické okupace. Bylo by proto žádoucí se snažit tyto lidi více zapojovat do společenského života v naší zemi.

Nyní si pro doplnění „poslechněme“ odpovědi pana Fouska na dvě mé otázky týkající se řešení problematiky ze strany státu:

1) Jak tento jev podle Vás co nejlépe zmírnit (jaké především kroky by měl stát v tomto ohledu činit)? *„Extremismus je ze strany státu vnímán jako fenomén, který je schopen ohrozit demokratické principy společnosti, narušit ústavní zřízení a vést k destabilizaci společnosti. Z tohoto důvodu je jako problém řešen v několika úrovních. Kroky*

směřující k eliminaci extremismu jsou rozvedeny v Strategii Vlády ČR v boji proti extremismu 2010 (www.mvcr.cz), Koncepti Policie v boji proti extremismu, která z předchozího dokumentu vychází a rozvádí jednotlivé úkoly pro PČR. (S označením oné Strategie, se to má tak, jak jsem uvedl výše – pozn. autora.) Je si však třeba uvědomit, že extremismus nelze nikdy potlačit na nulovou úroveň stejně jako např. nezaměstnanost. Snahou je jej co nejvíce eliminovat, důsledně postihovat jeho projevy. Nedílnou součástí boje proti extremismu jsou preventivní opatření, tím je míněno, vzdělávání, zapojení občanské společnosti do těchto aktivit a „brání témat extremistů“ (pokud se společnosti podaří vyřešit některé téma, na které extremisté poukazují, zpravidla dojde k jejich útlumu, než si naleznou téma nové).“

Mimo jiné 1. náměstek ministra vnitra plk. Jiří Komorouš také při prezentaci výsledků boje s extrémismem uvedl: „... *Nedávejme extremistům témata do rukou. ...*“ [MVČR 2010]

2) Co by podle Vás pomohlo zmírnit (etnické) napětí ve společnosti?

„Etnické napětí ve společnosti má mnoho příčin, takže nelze nalézt univerzální postup k jeho zmírnění. Důležité je vždy vycházet z konkrétního místa, jelikož někde je toto napětí způsobeno kumulací sociálně nepřizpůsobivých, Romů v konkrétní lokalitě, jinde se může jednat např. o snahu postavit muslimskou mešitu. Dominantní při řešení sociálního napětí by měla být především obec, její orgány, které nejlépe znají daný problém. Ze zkušeností je dobré zapojení obou skupin do řešení problému, neřešit ho pouze ze strany obce, radnice, většinové společnosti, ale najít řešení za účasti všech dotčených. Příkladem je činnost Městské policie a radnice v Litvínově po událostech v Janově 2008.“

Je jasné, že řešení rozhodně nejsou tak jednoduchá, jak jsem je zde popsal. Nicméně jsem přesvědčen, že další rozvíjení a naplňování tohoto prezentovaného schématu by přispělo ke zmírnění (nejen) pravicového extrémismu v České republice.

Závěr

V této práci jsme se mohli skutečně přesvědčit, že aspekty pravicového extrémismu je třeba zkoumat v širším kontextu a z mnoha hledisek. Popsali jsme si jednotlivé ultrapravicové ideologie, jejich vznik, příčiny, projevy a následky.

Společným jmenovatelem všech krajně pravicových směrů bývá tedy nacionalismus, který, jak jsme si uvedli, naplno propukl vlivem modernizace ve století devatenáctém a jehož neblahý vrchol přišel ve století dvacátém. Právě nacionalismus také umožnil dovést rasismus, tedy další ideologii, jež se v různých podobách projevuje již od starověku, až do svých institucionalizovaných podob v minulém století. Napomohla k tomu mimo jiné nacistická doktrína, která se nechala inspirovat zejména od fašistické ideologie v Itálii. Ani hrůzy druhé světové války však nedokázali pravicový extrémismus definitivně utlumit, a po malé odmlce se i v Evropě začala formovat neofašistická a neonacistická uskupení. Ty, kdo jsou v těchto ohledech umírněnější, nazýváme ultrapravicovými populisty. Důležitou roli prostředníka mezi zejména mládeží a těmito ideologiemi hrají i různé subkultury – životní styly vymezující se vůči majoritní společnosti – z nichž zdaleka nejvíce dominuje hnutí Skinheads.

V České republice byla v devadesátých letech jasně dominujícím krajně pravicovým subjektem Strana pro republiku – Republikánská strana Československa v čele s Miroslavem Sládkem. Po přelomu tisíciletí toto pomyslné žezlo začala pomalu ale jistě přebírat Dělnická strana (sociální spravedlnosti), jejíž činitelé jsou s předchozím uskupením úzce spojeni. Významnou roli u nás hraje skinheadská subkultura, z níž vychází také mnoho povětšinou neregistrovaných organizací. Asi nejznámější jsou Bohemian Hammer Skinheads či Národní Odpor. Co se týče míry projevování pravicového extrémismu, tak ta u nás patrně nejvíce rostla do roku 1996 a poté pozvolna klesala, přičemž poslední roky se pokles poněkud zastavuje. Největší množství sympatizantů ultrapravice pak najdeme v kraji Ústeckém, ale významný je v tomto ohledu též kraj Moravskoslezský. Nejvíce pravicových extrémistů se rekrutuje mezi podprůměrně vzdělanými muži pocházejícími s dělnického prostředí.

Faktorů, které ovlivňují onu míru pravicového extrémismu, je mnoho. Rozhodující vliv má přítomnost kulturně odlišné minority, v našem případě Romů, a imigrantů a přístup státu k těmto skupinám obyvatelstva. Dále záleží na politické kultuře a efektivitě a na tom, zdali stát dbá, aby bylo všem měřeno stejným metrem. Důležitým aspektem je i míra zneužívání sociálního systému. Zanedbat nelze také

hospodářskou politiku státu, objektivitu médií a povědomí společnosti o hrozbách extrémismu vůbec.

Stát by se tedy v zájmu eliminace krajní pravice měl kromě represivních kroků více zaměřit i na oblasti týkající se těchto faktorů a neměl by brát argumenty příznivců ultrapravice na lehkou váhu. Tím pouze přiláká další stoupence na její stranu. Naši představitelé musí jasně ukázat, že problémy, na nichž pravicoví extrémisté staví, je stát schopen efektivně řešit, a zároveň dát lidem pocit bezpečí a rovnoprávnosti na celém svém území.

Summary

In this work we could make really sure that it is necessary to examine the aspects of the right-wing extremism in a wider context and from lots of standpoints. We have described the particular extreme-right ideologies, their rise, reasons, declarations and consequences. We know, the common factor of all the extreme-right trends is nationalism, which had fully broken out in the nineteenth century because of the modernizing and its unfortunate culmination came in the next century.

In the Czech Republic the republicans headed by Miroslav Sládek was the explicit dominating extreme-right subject in the nineties. After the break of the millennium the Workmen's Party, whose agents have been with the previous groupment closely linked, begun slowly but sure to accept this imaginary mace. The skinhead subculture plays a significant role here. The most noted these organizations are maybe "Bohemian Hammer Skinheads" or "National Resistance". Most right-wing extremists are recruiting from the undersized educated men coming from the workmen's background.

There are lots of elements that are influencing the degree of the right-wing extremism. Attendance of any culturally different minority, in our case Romanies, and immigrants and approach of the state to these groups of inhabitants have the decisive influence. Next, it depends on the political culture and effectiveness and on, if the state is using one standard to all. The important aspect is, as well, the degree of perverting of the social system and the awareness of the society of the right-wing extremism menaces.

The government should not to be meticulous over the arguments of the supporters of extreme right. Herewith it just attracts next followers to its site. Our representatives must clearly show that they are able to solve effectively the problems the right-wing extremists base on and at the same time to give the feeling of security to the people.

Použitá literatura

Knižní zdroje:

- 1) Bateman, G. (2000): *Zeměpis světa*. Praha: Columbus.
- 2) Besancon, A. (2000): *Nemoc století: komunismus, nacismus a holocaust*. Praha: Themis.
- 3) Fiala, P.: *Český politický extremismus a radikalismus z hlediska politologie*. In. Fiala, P. (1998): *Politický extremismus a radikalismus v České republice*. Brno: Masarykova univerzita.
- 4) Fredrickson, M. G. (2003): *Rasismus - stručná historie*. Praha: BB art.
- 5) Gellner, E. (2003): *Nacionalismus*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury.
- 6) Gobineau, J. A. (1942): *O nerovnosti lidských ras*. Praha: Orbis.
- 7) Gousseff, C. (1996): *Ilustrované dějiny světa XVII*. Praha: Knižní klub.
- 8) Charvát, J. (2007): *Současný politický extremismus a radikalismus*. Praha: Portál.
- 9) Chmelík, J. (2000): *Symbolika extremistických hnutí*. Praha: Armex.
- 10) Kvaček, R. (2002): *České dějiny II*. Praha: SPL – PRÁCE.
- 11) Mareš, M. (2003): *Pravicový extremismus a radikalismus v ČR*. Brno: Barrister & Principal.
- 12) Mareš, M. (2004): *Etnické menšiny a česká politika: analýza stranických přístupů k etnické a imigrační politice po roce 1989*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury.

- 13) Mazel, M.: *Oponenti systému*. In. Fiala, P. (1998): *Politický extremismus a radikalismus v České republice*. Brno: Masarykova univerzita.
- 14) O'Sullivan, N. (2002): *Fašismus*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK).
- 15) Smolík, J. (2010): *Subkultury mládeže*. Praha: Grada.
- 16) Ministerstvo vnitra České republiky (2010): *Strategie boje proti extremismu v roce 2009*. Praha: MVČR.

Internetové a elektronické zdroje:

- 1) BBC. Profile: *Jean-Marie Le Pen*. 23.4.2002, 21.3.2011. Dostupné z <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/1943193.stm> .
- 2) Bureš, J.: *Populismus a politická praxe*. Časopis Eliášova plamene. 26.6.2009. Dostupné z <http://blog.vlastenci.cz/politika/populismus-a-politicka-praxe> .
- 3) Český statistický úřad. *Výsledky voleb*. 2011, 19.4.2011. Dostupné z <http://www.volby.cz/> .
- 4) Člověk v tísní. *Informace pro učitele – Neonacismus v České republice*. 2005, 21.3.2011. Dostupné z http://www.varianty.cz/cdrom/podkapitoly2/09_subkultury/IKV2_09_05_neonacismus_v_CR.pdf .
- 5) Dělnická strana sociální spravedlnosti. *Dost bylo vlády nenažraných kobylek! Hřměl Vandas v Novém Bydžově*. 12.3.2011, 10.5.2011. Dostupné z http://www.dsss.cz/dost-bylo-vlady-nenazranych-kobylek_-hrmel-vandas-v-novem-bydzove .

6) Ministerstvo vnitra České republiky. *BOJ PROTI EXTREMISMU - výsledky, úspěchy a další postup*. 2010, 30.4.2011. Dostupné z

<http://www.mvcr.cz/clanek/boj-proti-extremismu-vysledky-uspechy-a-dalsi-postup.aspx>

.

7) PAVEC, Michal. *Rakouský populist Jörg Haider zemřel při autonehodě*.

11.10.2008, 21.3.2011. Dostupné z

<http://aktualne.centrum.cz/zahranici/evropa/clanek.phtml?id=619050> .

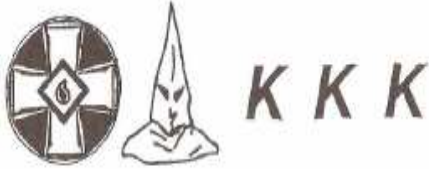
Seznam příloh

Příloha č. 1: Symboly popisovaných pravicově extrémistických subjektů (obrázky)

Příloha č. 2: Argumentace předsedy DSSS Tomáše Vandase - projev na shromáždění v Novém Bydžově 12. března 2011 (text)

Přílohy

Příloha č. 1: Symboly popisovaných pravicově extrémistických subjektů (obrázky)

Obr. 10. Označení Ku-klux-klanu.

Obr. 11. Barevné označení KKK.

[Chmelík 2000: 59]

Obr. 16. Krev a čest, překládá se i jako Má krev a má čest. Závadnost tohoto symbolu je dána zejména tričgem, které nábrazuje spojku „a“. Tento symbol je rovněž užíván v různém barevném provedení.

[Chmelík 2000: 63]

a)

Obr. 23a. W.A.R. je zkratka pravicového extremistického hnutí (White Arian Resistance - Bílý árijský odpor) i způsobem argumentace velmi blízká hnutí Bohemia Hammer Skins. Jde o hnutí internacionálního charakteru, které je silně orientováno rasisticky. Praxe je velmi rozdílná v posuzování závadnosti používané zkratky W.A.R.

[Chmelík 2000: 69]

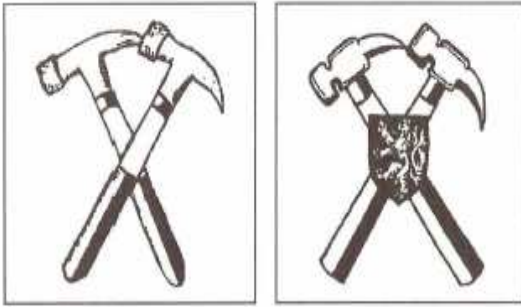
Obr. 28b. White Power - Bílá síla.
Meine Ehre heist Treue - Moji ctí je věrnost.

[Chmelík 2000: 74]

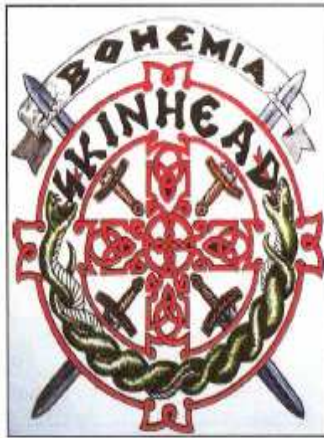
Obr. 44. Symbol Bohemia Hammer Skins. Symbol je typický dvěma zkříženými kladivy. Nápis Our Pride Is Our Loyalty ve volném překladu znamená „Naši pýchou je naše věrnost“.

[Chmelík 2000: 87]

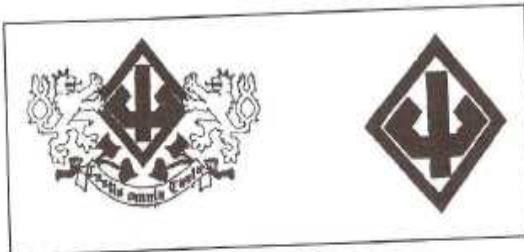
Obr. 45. Dvě základní verze symbolů hnutí skinheads - radikálního křídla B.H.S. Levý obrázek představuje symbol mezinárodního hnutí Hammer Skins. Pravý obrázek představuje symbol Bohemia Hammer Skins, tedy českou pobočku (odnož) tohoto mezinárodního militantního hnutí.

[Chmelík 2000: 88]

Obr. 46. Dominujícím motivem na zobrazeném emblému hnutí skinheads je opět loetský kříž, jehož ramena jsou doplněna čtyřmi meči, které v propojení tvoří klasický kříž.

[Chmelík 2000: 88]

Obr. 48. Tyto dva runové symboly jsou znakem českých castistů.

[Chmelík 2000: 89]

Obr. 59. Závěrečný obrázek této série tvoří symbol velmi diskutovaného občanského sdružení **Vlastenecká liga**, která je zaregistrována od 19.11.1993 na ministerstvu vnitra jako občanské sdružení. Její oficiální ideologií je vlastenectví.

[Chmelík 2000: 100]

**Příloha č. 2: Argumentace předsedy DSSS Tomáše Vandase - projev na
shromáždění v Novém Bydžově 12. března 2011 (text)**

„ Vážení přátelé,

dovolte mi, abych vás přivítal na dnešním setkání, které není ani předvolební ani nijak politicky motivované. Jeho hlavním smyslem je upozornit na neúnosnou situaci v některých českých a moravských městech, konkrétně dnes zde v Novém Bydžově.

Jistě jste zaregistrovali tu hysterii, která se před dnešním naším setkáním rozpoutala. Ten scénář je pořád stejný. Ve sdělovacích prostředcích se opět objevovala fráze o jakýchsi neonacistech, kteří prý tady mají dnes být, že půjde o pokus uskutečnit pogrom na cikány apod. Lidé byli vyzýváni, aby sem raději nechodili, zavřeli své obchody a div ne, aby se zabarikádovali doma. Prostě nesmysly, kterým snad může uvěřit jen dítě z mateřské školky.

Žádní neonacisté, ale nespokojení občané.

Proč se tak masírují lidské mozky, je úplně zřejmé. Co kdyby zvědavý občan chtěl přijít na náš mítink, poslechnout si naše názory a návrhy, aby poté zjistil, že vlastně korespondují s tím, co on si také myslí. Takže žádní neonacisté, ale lidé nespokojení s tím, kam se naše země za posledních dvacet let dostala. Když se na tu uplynulou dekádu podíváme podrobněji, zjistíme, jak se situace postupně vyvíjela až k dnešnímu Absurdistánu. Zatímco ještě tak v polovině devadesátých let jsme mohli bez jakýchkoli okolů vyprávět vtipy, třeba o cikárech, mohlo se otevřeně hovořit o problémech s cikánskou menšinou či nepřizpůsobivými lidmi, mohlo se otevřeněji diskutovat a kritizovat vývoj v naší zemi, od počátku tohoto století se situace výrazně změnila.

Do naší země se vrátil duch politických procesů. Lidé nemají nikde zastání, spravedlnost se krčí někde v koutě. Režim má plná ústa demokracie, ale nedovolí tolerovat jakékoliv opoziční názory. Ty jsou okamžitě nálepkovány jako extremistické a politicky nekorektní. A tak zatímco vrazi a pedofilové jsou vesele sthánáni na svobodě, za

mřížemi jsou lidé, kteří třeba vylepovali samolepky s nápisem Nacionalismus místo globalizace, nebo mají na svém těle vytetovaný symbol, který je údajně závadný. Jsou stíháni členové naší strany jen proto, že drželi vlajku s logem DS nebo měli čepici s ozubeným kolem. Naprosto neuvěřitelné věci, které ale jen dokazují zoufalost současného zkorumpovaného režimu, který si myslí, že zde bude navěky.

Politická korektnost zaslepila politiky.

Duch tzv. politické korektnosti zaslepil vedoucí činitele tohoto státu. Fanatictí vyznavači jedné správné pravdy si budují kariéru na problematice menšin a imigrantů. Vždyť k čemu byli například bývalí ministři, ta jakási Džamila a ten zkrachovalý zpěvák s přezdívkou Tatman? Co oba ve svých funkcích dokázali? Naprosto nic, nulové výsledky. Místo toho, aby se zabývali menšinami bez rozdílu, preferovali vždy jen tu jednu – cikánskou. Místo toho, aby přesvědčovali zástupce cikánských spolků a sdružení, že není správná cesta, když je všichni budou pořád omlouvat, litovat a štědře dotovat, aby přesvědčovali rodiče o nutnosti školní výchovy a vzdělání, udělali si ze svých funkcí dojnou krávu, neustále zdůrazňovali, jak je většinová společnost netolerantní, nechápavá, zvali do naší země různé vyžírky z Bruselu, kteří pak jen napsali zprávu, že Česká republika je rasistická.

Ano, tato země je rasistická, ale trochu jinak. Dochází totiž ke zvýhodňování občanů na základě barvy pleti. Je zde úplně odlišný přístup k dětem a jejich rodinám. A tak zatímco některé děti menšinových národností dostávají příspěvky na jídlo, oblečení, počítače apod., ty ostatní, a jsou to třeba rovněž děti ze sociálně slabších rodin, nikoliv. Ty mají prostě smůlu.

Dále je běžný přístup k sociálním dávkám a podporám, pokud jde o člověka opět patřícího k menšině a k většinové společnosti. A tak někteří si přijedou pro sociální dávky v Superbu, ověšení zlatými řetězy, vyfasují tučnou podporu a hurá pracovat do herny, jiní musí ponížene vyplňovat formulář, zda náhodou nevlastní lednici, pračku nebo telefon. A pokud ano, musí nejdříve tyto věci prodat a pak něco možná dostanou. Stejně je to například s vypočítáváním důchodů, na což pak doplácí zejména ti lidé, kteří celý život poctivě pracovali. Proč je například těm příslušníkům cikánské menšiny, kteří celý život nepracovali, vypočítáván důchod z průměrné mzdy v naší zemi? Proč je

například pomalu každý trestný čin, který spáchá příslušník menšiny, a je jedno jestli cikánské nebo jiné, hodnocen naprosto odlišné, než když je pachatelem příslušník tzv. bílé většiny.

Jako příklad mohu uvést kauzu, která je mediálně známá z litvínovského sídliště Janov, kdy zavalitý Cikán řval na naší drobnou členku, že je česká svině a pro něj bude šlapat. Evidentní rasistické napadení bylo nakonec oceněno veřejnými pracemi, které on stejně neodpracoval. Říci něco takového já směrem opačně, okamžitě bych byl odsouzen nepodmíněně aspoň tak na pět let.

Proč se tedy přistupuje ke každému jiným metrem? Pokud to, co jsem nyní jako příklad uvedl, hlásáte otevřeně, okamžitě jste různými pseudohumanisty a médii nálepkován jako ten největší rasista, xenofob a také nejnověji nácek.

Co je tedy tak rasistického na požadavku, aby zákony této země platily pro všechny občany bez rozdílu barvy pleti: Já vždy každému říkám, že je nám jedno, kdo jaký je, ale není mi jedno, když jeden zákony dodržovat musí a druhý ne, když jeden nemá nikde zastání, protože je slušný, a další neomaleně vykřikuje o rasismu, když prohraje dávky v automatech a nepracoval více než deset let.

Copak Bydžov není české město?

Proč se dnes tedy na tomto místě v tomto městě scházíme, je jasné. Nechceme již dále nečinně přihlížet stavu, do jakého se toto město dostalo. Kdy se lidé bojí po večerech vycházet do ulic, kdy dochází ke krádežím, přepadávání a také již ke znásilnění. Setkal jsem se v médiích s označením „romský Bydžov“. To mě úplně pobouřilo. Copak toto není české město? Copak nám již nepatří? Naopak! Je naše a také naše musí zůstat!

Když se poprvé prosáky zdejší problémy k široké veřejnosti, obrátil jsem se slušně s osobním dopisem na zdejšího starostu pana Loudu, abychom se setkali, probrali situaci s tím, zdali nemůžeme radnici nějak pomoci. Odpovědí bylo ticho. Pan starosta se ani neobtěžoval slušně odpovědět jednou větou. Prostě zaujal pozici mrtvého brouka. Jen když jsme ale oznámili tuto akci, to se okamžitě začalo žádat, abychom ji odvolali, že to povede ke zhoršení situace atd. To v žádném případě. Copak je řešením dělat jakoby

nic, o nic se nezajímat, mlčet a nečinně přihlížet stoupající kriminalitě? Copak není povinností každé politické organizace jít do ulic, pokud to situace vyžaduje? Já jsem přesvědčen, že ano.

V souvislosti s naší dnešní akcí také zazněly názory, že se stejně nic nezmění. Já myslím, že to není pravda. Události na litvínovském sídlišti Janov byly ukázkou tlaku ulice, kdy tehdy nespokojeným lidem již došla trpělivost. Tehdejší starosta za ODS pna Šťovíček, mimochodem dnešní poslanec a opětovný starosta za Věci veřejné, na lidi prostě a jednoduše kašlal se slovy „když se vám tady nelíbí, tak se odstěhujte,.. Do té doby, než jsme na problém upozornili my, tak se nic nedělo. Apatie, nezájem. Jen takové ty obecné fráze o pomoci, začleňování cikánské komunity, školící centra a podobné nesmysly, které jsou k ničemu. Teprve po našich akcích, kdy jsme na to upozornili, se daly věci do pohybu. Byl odvolán starosta, přišel nový, který již neměl problém se mnou komunikovat, zavolat mi a probrat různé náležitosti. Vždyť o tom to přeci je. Především pracovat a působit ve prospěch práva a pořádku v naší zemi.

Také bylo zajímavé sledovat výzvy k blokadě naší dnešní akce, k tomu, aby ti údajně slušní občané vytvořili jakýsi lidský řetěz. To už je úplný paradox. Na jedné straně my, kteří chceme upozornit na tristní stav dané lokality, a na druhé straně údajně slušní lidé, složení z anarchistů, pseudohumanistů, kavárenských tlachalů o demokracii. Co oni chtějí vlastně hájit? Ten bordel, chaos, korupci a příliv imigrantů? Tu zkorumpovanou sebranku, která nám dnes vládne, tu parlamentní bandu? Před kým to chtějí obhajovat? Před těmi utiskovanými lidmi?

Dvacet let vlády nenažraných kobylek.

Všichni jsme asi zaregistrovali slova o tom, jak se situace zde v Novém Bydžově zlepšuje, jak je to na dobré cestě, což si ostatně pochvaloval i současný ministr vnitra John, předseda Kšeftů veřejných, jinak bývalý protekční novinář, který si v době komunistické totality v klidu cestoval po Americe a byl tedy hrozně diskriminován. Mimochodem právě on hovořil o členech naší strany jako těch, kteří najednou vylezli z děr. On, který představuje tu jednu z nejodpornějších stran, které se za poslední dobu u nás objevily, jehož intelekt je na velmi nízké úrovni a jehož jistě řadoví policisté

milují, protože jim snižuje platy a chce, aby místo v autech jezdili na kole a místo zbraní měli plácačky na mouchy.

Říkají, slovy ministra Johna, že zde v Novém Bydžově je vlastně idylická situace. Vše je v pořádku. Prý došlo ke zvýšení počtu strážníků ze čtyř na šest, najmutí jakési ochranné služby, vše se uklidnilo. Říkají, že nemáme žádné řešení a že nic nezmůžeme. Co ale zmohla tato zkorumpovaná sebranka za posledních dvacet let?

Více než dvacet let vládnutí polistopadového režimu, to lze hodnotit jen jako katastrofu společenskou a vnitropolitickou. Úpadek základních hodnot, rozpad tradic, rozkradení státního majetku, korupce, kriminalita, devastace na všech frontách, příliv nelegálních imigrantů. Tak vypadá naše země po řádění těchto nenažraných kobylek.

Také si všimněte, že najednou začínají opakovat to, co jsme již říkali dávno a co lze označit za naše programové body: zavedení domovského práva, větší pravomoci obcí a měst, aby mohly vykázat ty, kteří ustavičně porušují zákony, aby byly přísněji vypláceny sociální dávky chronickým nemakačenkům, aby byla nulová tolerance vůči všem, kteří nechtějí dodržovat zákony.

Jenže rozdíl mezi námi a jimi je v tom, že oni svá slova používají jen jako ochranný štít proti nespokojenosti lidí a nikdy nepřekročí práh tzv. politické korektnosti, neboť se bojí, že budou označeni za extremisty a neonacisty. My naopak říkáme své názory otevřeně, nestydíme se za ně a také, pokud budeme mít v budoucnu moc tvořit zákony této země, své návrhy prosadíme bez ohledu na to, co si říkají a myslí úředníci z Bruselu.

Naděje existuje.

Často to vypadá, že naděje na změnu tohoto tristního stavu není. Že už to nedokážeme zvrátit a že jen můžeme nečinně přihlížet postupnému rozkladu našeho národa. Není tomu tak. Naděje existuje vždy a my, nacionalisté, musíme pro záchranu odkazu našich předků udělat maximum. Musíme být obětaví, trpěliví a i když nás srazí na kolena, vždy se musíme zvednout a jít opět do boje.

V příštím roce nás čekají volby do krajských zastupitelstev. Bude to v poločase vládního období a já doufám, že mnohým našim občanům se do té doby otevřou oči natolik, aby si uvědomili, že volit stále stejnou sebranku podvodníků a korupčníků není řešení. Řešením je volit opozici, ale skutečnou, ne tu zkorumpovanou v podobě socialistů a komunistů. Opozici, která je v očích režimu nepohodlná a všichni víme proč. Pro svoji nekompromisnost, pravdivost a stálost názorů.

Věřím, že dokážeme kormidlo v naší zemi otočit a nasměrovat tuto zemi pod vládu, která bude národní, sociální a bude jí záležet na občanech naší země! Děkuji za pozornost. “

[DSSS 2011]